

Bovenlokale cultuurwerking Pajottenland & Zennevallei

Cultuurnota

Inhoud

Inleiding	3
Missie en visie	5
Inleidend.....	5
Wie zijn wij?	6
Missie	7
Visie	7
Evaluatie van bestaande samenwerkingsverbanden	9
Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei	9
Netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra	10
Regiobib.....	11
Sociaal-cultureel werk en andere culturele sterkhouders	16
Vzw 'de Rand'	17
Toekomstkansen	18
Omgevingsanalyse.....	19
Landelijk, randstedelijk, verstedelijk... in de Vlaamse Rand	19
Een welvarende regio met toekomst.....	21
Contrast- en kleurrijk.....	22
Armoede, kwetsbaarheid en... taal	25
Tevredenheid, welbevinden en tekorten	27
Cultuur- en vrijetijdsaanbod.....	28
Regionale partners in cultuur.....	32
Landelijke steunpunten en koepelorganisaties.....	33

Troeven en kansen, noden en uitdagingen	36
Beleidsplan	39
Beleidsuitdagingen	39
Ambities en opdrachten	40
Actieplan 2020.....	63
Organogram	72
De financiële middelen.....	74

Inleiding

Deze cultuurnota is het resultaat van een intensief, creatief planningsproces dat ruim een jaar heeft geduurd. Dit traject vond plaats in de schoot van Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei. Deze projectvereniging is een samenwerkingsverband rond cultuur en erfgoed van vijftien gemeenten uit de regio. De werking van de Erfgoedcel Pajottenland & Zennevallei, de Regiobib en de Intergemeentelijke Onroerend-Erfgoeddienst (IOED) maken deel uit van de projectvereniging Cultuurregio P&Z. Met de uitbouw van een 'Bovenlokale Cultuurwerking Pajottenland & Zennevallei' biedt zich binnen de klijlijnen van het nieuwe decreet 'Bovenlokale Cultuurwerking' de kans aan om een extra dimensie aan de bestaande samenwerkingen toe te voegen.

Op regelmatige basis heeft een stuurgroep, bestaande uit medewerkers en afgevaardigden van de Regiobib, de cultuur- en gemeenschapscentra, de gemeentelijke cultuurdiensten en de Erfgoedcel concrete inhoud en vorm gegeven aan voorliggend toekomstplan voor bovenlokale en transversale samenwerking rond cultuur. Hierbij zijn 13 gemeenten in Pajottenland en Zennevallei betrokken: Afligem, Beersel, Dilbeek, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat. In mei 2019 werd aan de verschillende lokale besturen al een tussentijdse nota voorgesteld met een eerste begrotingssimulatie en een aanzet tot actieplan voor 2020. Met drie faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand zijn gesprekken opgestart, vooral met het oog op de handhaving en verdere ontwikkeling van bestaande sectorale deelwerkingen. Terwijl Drogenbos al langer deel uitmaakt van de werking van de Erfgoedcel, is met Sint-Genesius-Rode met een lokale bibliotheek die verankerd is binnen de werking van de Regiobib, voor minstens twee jaar een overeenkomst gesloten. Dit kan in een latere fase evenzeer het geval zijn voor Linkebeek. Dankzij een samenwerkingsovereenkomst met vzw 'de Rand' blijven de gemeenschapscentra in Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode verbonden aan de bovenlokale en transversale dynamiek in Pajottenland & Zennevallei.

De gemeentebesturen van de 13 betrokken gemeenten hebben resoluut gekozen voor de opstart van een intergemeentelijke samenwerking rond cultuur. Ze beschouwen dit als een logische stap in het proces naar meer onderlinge afstemming, bovenlokale ondersteuning en transversale werking die dankzij Cultuurregio P&Z al is aangevat met de intergemeentelijke samenwerkingen rond cultureel en onroerend erfgoed. Sinds kort maakt ook de Regiobib, die 15 lokale bibliotheken verenigt, deel uit van de projectvereniging. Ook het netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra heeft baat bij de uitbouw van de bovenlokale cultuurwerking Pajottenland & Zennevallei. Door het wegvallen van Vlabra'ccent (sinds 1 januari 2019) kunnen de 13 cc's en gc's uit de regio immers niet langer rekenen op provinciale steun en begeleiding. Ongetwijfeld heeft een bovenlokale en transversale werking evenzeer een stimulerend effect voor een gerichte, meer integrale aanpak binnen de cultuur- en

de vrijetijdsdiensten op gemeentelijk vlak. Door de ruimte die aldus ontstaat, kan elke gemeente eigen prioriteiten leggen en zich duidelijker profileren.

Cultuur werkt verbindend en heeft nauwe banden met andere beleidsdomeinen, zoals jeugd, welzijn, toerisme, onderwijs, integratie... In de loop van 2019 hadden al enkele informele gesprekken plaats met diverse regionale sterkhouders, zoals lokale jeugddiensten, het sociaal-cultureel volwassenenwerk, enkele landelijke musea, Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, welzijnsactoren, culturele verenigingen, (amateur)kunstenaars... Uit deze gesprekken bleek een groot potentieel draagvlak voor samenwerking. Sommige kansen en noden die naar voren zijn gekomen, zijn in de omgevingsanalyse opgenomen en uiteraard mee vertaald in de doelstellingen en de bijbehorende acties. Met dit plan hopen alle betrokken gemeenten – samen met vzw 'de Rand' als partner – de samenwerkingsdynamiek die al bestaat in de regio, nieuwe impulsen te geven, te verbreden en te verdiepen. Het doel is meer cultuurparticipatie voor meer mensen in een kwaliteitsvol, aangenaam leefklimaat.

Missie en visie

Inleidend

Cultuur in een snel veranderende samenleving

De samenleving verandert snel. Afzonderlijke lokale culturele actoren moeten almaar meer antwoorden bieden op tal van maatschappelijke noden en vragen. Die kunnen ze niet altijd alleen aan of kosten hen onevenredig grote inspanningen. Denk maar aan het werken rond diversiteit, het bevorderen van integratie, de zorg om iedereen mee te laten groeien in de digitalisering en de bijdrage vanuit cultuur aan een milieuvriendelijke, duurzame samenleving.

De laatste jaren zijn de meeste culturele organisaties en lokale cultuurdiensten ‘open huizen’ geworden die inspelen op wat er in de samenleving leeft. Zo werken ze steeds meer cocreatief – van onderop – met allerlei doelgroepen en trachten ze aan te knopen bij de noden en vragen van het publiek. Hiertoe zijn reeds netwerken ontwikkeld en is al heel wat expertise opgebouwd, al dienen zich vanuit de Vlaamse regelgeving nieuwe kansen aan om elkaars netwerken beter te verbinden, te versterken en samen nieuwe horizonten op te zoeken. Tegelijkertijd blijven er specifieke vakkennis en professionele omkadering nodig om kwaliteit te leveren. Vandaar ook de groeiende nood aan samenwerking tussen bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra en lokale cultuurdiensten. Steeds vaker gebeurt dit transversaal, over de vertrouwde grenzen heen.

Samenwerken – bovenlokaal en transversaal

In Pajottenland & Zennevallei kan de bovenlokale samenwerking rond cultuur vertrekken van een sterke basis en verankering: een actieve projectvereniging met een Erfgoedcel, een IOED, een Regio-bib en een dynamisch netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra. Daarnaast hebben de lokale cultuurdiensten regelmatig overleg met elkaar. Samen zoeken ze antwoorden op allerlei uitdagingen en vergroten ze de mogelijkheden voor een actieve cultuurbeleving voor en met zoveel mogelijk inwoners uit de regio.

Samenwerken biedt alle betrokken gemeenten de kans om de inwoners meer te bieden én om op een kwaliteitsvolle wijze in te spelen op lokale omstandigheden. Tijdrovende taken kunnen efficiënter worden aangepakt door samen diensten aan te bieden, samen aankopen te doen of infrastructuur te delen. Door ideeën en praktijken onderling uit te wisselen en samen plannen te smeden, kan eveneens projectmatiger worden samengewerkt en – waar mogelijk – naar bijkomende financiering worden gezocht.

Wie zijn wij?

Om een coherente bovenlokale, transversale regiowerking uit te bouwen, vertrekt elke partner vanuit de eigen dynamiek en mogelijkheden. Door de actieradius te verbreden en te verdiepen wordt ieders werking versterkt. Dit gebeurt evenwel op maat van en met respect voor de eigenheid van elke partner. Iedereen brengt kwaliteiten in de regionale werking in, leert van elkaar, pakt specifieke verantwoordelijkheden op, ontwikkelt samen of met anderen – ook buiten het culturele veld – projecten, legt onderling contacten en smeedt banden met sterkhouders en andere partners in en buiten Pajottenland & Zennevallei (o.a. vzw 'de Rand', faciliteitengemeenten...). Deze meerstemmigheid kleurt de culturele werking in de regio en werkt inspirerend.

De **Regiobib** is een groeiende organisatie die de lokaal verankerde openbare bibliotheken uit 15 gemeenten verenigd. Met het oog op continuïteit en vanuit de almaar complexer wordende maatschappelijke opdracht, is samenwerken op lokaal, regionaal en intersectoraal niveau vereist. Centraal staan de zelfontplooiing en empowerment van de bevolking, met nadruk op leesbevordering, informatiegeletterdheid en mediawijsheid. De Regiobib ziet de bovenlokale werking vooral structureel en administratief ondersteunend, met ruimte en aandacht voor cocreatie en projectwerking.

De 13 **cultuur- en gemeenschapscentra** in Pajottenland & Zennevallei willen hun bestaande netwerk bestendigen en verder uitbouwen. Dit overlegplatform dient als basis voor eerder projectmatige en backoffice samenwerking om het rijke, gevarieerde cultuuraanbod in de centra, maar evengoed buiten de muren voor en met een zo breed mogelijk publiek te blijven aanbieden. Er is ook ruimte voor experiment en cocreatie. Voor de cc's en gc's in de Vlaamse Rand wordt eveneens toenadering gezocht bij vzw 'de Rand' en de faciliteitengemeenten rond Brussel.

In de 13 betrokken gemeenten binnen de Cultuurregio werken de meeste **lokale cultuurwerkers** al transversaal en verbindend. Vooral in kleinere gemeenten is dit soms een noodzaak, zodat mensen en middelen doelmatig en creatief worden ingezet. Ook zij hebben nood aan en baat bij een hechtere, meer duurzame samenwerking. En van hun ervaring en kennis kunnen anderen leren. Vandaag heeft hun werking nog onvoldoende gezicht en uitstraling.

De **Erfgoedcel** reikt expertise en ervaring aan rond bovenlokale, sectoroverschrijdende en projectmatige werking. Dit doet ze met beleidsverantwoordelijken, erfgoedorganisaties, vrijwilligers en het brede publiek. Deze voorbeeldpraktijken en methodieken werken versterkend en zijn inspirerend voor de concrete invulling van de intergemeentelijke samenwerking rond cultuur. Dit alles geldt ook voor de intergemeentelijke onroerend-erfgoeddienst (**IOED**) die zijdelings bij de uitbouw van de bovenlokale cultuurwerking is betrokken.

Missie

Bovenlokaal en transversaal werken vereist een eigentijdse, integrale en geïntegreerde aanpak. Een integrale benadering richt zich tot alle geledingen en aspecten binnen het culturele werkveld. Een geïntegreerde aanpak veronderstelt ook goede communicatie en een wisselwerking met andere maatschappelijke sectoren (o.a. onderwijs, jeugd, welzijn, ouderen, integratie, leefmilieu, toerisme, sport...) én het brede publiek. Dit leidt tot nieuwe professionele uitdagingen en maatschappelijke verantwoordelijkheden.

Vanuit onze culturele werking en maatschappelijke opdracht verbinden en vernieuwen we en werken we samen ter verrijking van Pajottenland & Zennevallei en haar bewoners.

Met deze missie voor een bovenlokale, transversale samenwerking rond cultuur kunnen de gemeenten in Pajottenland & Zennevallei de actieve deelname van de inwoners aan cultuur verhogen en zo bijdragen aan hun welzijn en sociale cohesie.

Visie

Cultuur zorgt mee voor het welzijn van de samenleving. Het is onze verantwoordelijkheid dit waar te maken. Daarom gaan we voor een werking waarmee we zoveel mogelijk bewoners van de regio, in hun verscheidenheid, (willen) laten participeren aan cultuur.

1. We werken door alle culturele sectoren heen en bouwen samenwerkingsverbanden op met andere maatschappelijke domeinen, met het oog op structurele verankering en duurzame effecten

Bij alles wat we samen doen, gaan we uit van de vraag wat dit oplevert voor de bewoners van de regio. Zij zijn het met en voor wie we een cultuurbrede werking uitbouwen. Hierbij gaan we uit van een veelvoud aan perspectieven: we laten zoveel mogelijk zienswijzen en stemmen aan bod komen.

We werken op verschillende schaalniveaus, van het kleinste experiment tot het grootste project. We werken projectmatig om elkaar beter te leren kennen en kort op de bal te spelen. We experimenteren om de vinger aan de pols te houden van wat er maatschappelijk beweegt. Van hieruit komen we tot zinvolle structurele samenwerkingsverbanden, met een duurzame meerwaarde voor de burger. Die meerwaarde bestaat onder andere uit ruime mogelijkheden tot cultuurparticipatie dicht bij huis en een breed aanbod voor diverse doelgroepen.

Samenwerking is voor ons structureel als ze tot de reguliere werking van elk van ons behoort. We werken hieraan stap voor stap. Het is een proces dat we samen doormaken, met de nodige realiteitszin. We werken op verschillende manieren en met verschillende snelheden. We willen naar elkaar toe groeien en weten dat dit tijd kost.

2. We houden onze werking eigentijds, levend en maatschappelijk relevant

Ons uitgangspunt is: wat leeft en speelt er in de samenleving? We detecteren wat mensen bezighoudt, hoe de samenleving – lokaal en regionaal – zich ontwikkelt, in wisselwerking met de buitenwereld. Hiervoor zijn de lokale cultuurwerkers in bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra en bij gemeentebesturen onze antennes.

We overleggen met alle organisaties en individuen die cultuur willen creëren, koesteren of ervaren. We brengen hen samen om te experimenteren, meer diversiteit in de werking te brengen, de participatie te verhogen en de kwaliteit van de gehele cultuurwerking te verhogen. We stimuleren creativiteit en lokaal talent. Dit doen we door meer vraaggericht te werken, te faciliteren, te ondersteunen en te 'cocreëren'. We laten ons hierbij inspireren door transitiebewegingen en duurzame technologische ontwikkelingen.

3. We verbinden lokale met intergemeentelijke samenwerking en versterken zo elkaar

We werken van onderop en houden rekening met specifieke lokale contexten. We clusteren noden en zoeken er gezamenlijke schaalvergroting op, waarmee we onze werking versterken. We denken aan samenaankoop, uitwisseling van infrastructuur en materialen, gezamenlijke backoffices of programmering, dienstverlening op wielotjes, fablabs...

We wisselen onze ervaring en expertise uit en ontwikkelen die samen verder. Dit doen we onder andere door samen vorming te organiseren voor de medewerkers. Met slimme impulsen geven we alle culturele spelers de vrijheid om innovatief te zijn. We trekken projecten op gang die lokale actoren verder met elkaar uitvoeren. Door onze samenwerking en netwerking maken we van bovenlokaal werken een vanzelfsprekendheid. We verbinden het lokale met het Vlaamse beleid door voorbeeldpraktijken te ontwikkelen en in te spelen op beleidslijnen van de Vlaamse overheid, die kansen bieden voor de regio en haar gemeenten. Wij zijn een sterke belangenbehartiger voor het brede culturele veld.

4. Samen staan we garant voor een sterke uitvoering van het bovenlokale cultuurbeleid

We werken in een heldere organisatiestructuur, met duidelijke onderlinge afspraken, organisatorisch en financieel. Door schaalvergroting maken we meer mogelijk en pakken we zaken efficiënter aan. Efficiëntiewinst is altijd een criterium om zaken (anders) aan te pakken: zo creëren we meer kansen voor de ontwikkeling en spreiding van en participatie aan cultuur in onze regio.

We zijn zichtbaar aanwezig in de regio met een sterk verhaal, gevormd door de praktijk. Hierdoor zijn we ook relevant: we staan midden in de gemeenschappen en leggen daar concrete, nuttige en relevante verbanden.

Evaluatie van bestaande samenwerkingsverbanden

Pajottenland & Zennevallei kent al een stevige traditie van bovenlokale samenwerking. Sinds 2009 staat de projectvereniging Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei voor een sterke, toekomstgerichte regionale werking over de sectoren heen met diverse culturele en erfgoedpartners, met respect voor ieders eigenheid en werking. Opzet is om vanuit een **samenspel van cultuur, kunsten en erfgoed** mee te werken aan de uitbouw van ‘een open, participatieve en duurzame samenleving waar inwoners en bezoekers uit de regio Pajottenland & Zennevallei zich maximaal kunnen ontplooiën en deelnemen aan een rijk, kwaliteitsvol en boeiend vrijetijdsaanbod’. Met de uitbouw van een bovenlokale cultuurwerking Pajottenland & Zennevallei wil ze ‘die maatschappelijke opdracht op een vernieuwende en duurzame manier verder ontwikkelen en verankeren’.

Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei

De werking van de Erfgoedcel (sinds 2010), de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddienst (IOED, sinds 2017) en de Regiobib (sinds 2018) maken deel uit van Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei, verder ‘de Cultuurregio’ genoemd. Vanaf 2019 kwam daar ook de opstart van de bovenlokale, transversale cultuurwerking in Pajottenland & Zennevallei bij. Zo is de **projectvereniging** mettertijd uitgegroeid tot een krachtig instrument dat de samenwerking tussen lokale overheden, gemeentelijke diensten, organisaties en verenigingen binnen de regio stimuleert en praktisch helpt realiseren. Tege-
lijk is ze ook een platform voor overleg en uitwisseling van ideeën tussen beleidsverantwoordelijken en allerlei culturele actoren. Waar mogelijk, wenselijk en zinvol, worden samenwerkingsmogelijkheden en -verbanden gezocht en opgezet binnen en buiten de domeinen cultuur en vrijetijd.

Het vergde heel wat overleg en een complexe organisatie om de beleidsplanning en de financiering van de **Erfgoedcel** en de **IOED** op elkaar af te stemmen, vooral omdat de decretale regelgeving voor elke deelwerking anders is. Die complexiteit is alleen maar toegenomen, nu de **Regiobib** zich bij de werking van de Cultuurregio heeft aangesloten. Vandaar dat de Erfgoedcel – vanuit haar jarenlange ervaring met bovenlokale (samen)werking in de regio – van bij aanvang een stimulerende rol heeft opgenomen in de opstart en de zoektocht naar geschikte partners voor de beoogde bovenlokale cultuurwerking. Voor de procesbegeleiding van de stuurgroep en de concrete uitwerking van de bovenlokale cultuurwerking werden – met de middelen uit het **transitiereglement** – een externe consultant en een halftijdse medewerker aangetrokken.

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 2019 en de herschikking van de Raad van Bestuur van de projectvereniging werden veel zorg, energie en tijd besteed aan het informeren en het inhoudelijk voorbereiden van de (nieuwe) besturen en politieke mandatarissen. Het is immers

noodzakelijk dat alle betrokken gemeenten een helder zicht hebben op de noden en de uitdagingen van het toekomstige bovenlokale cultuurbeleid.

Netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra

Pajottenland en Zennevallei kent al jaren een **dynamisch netwerk van 13 cultuur- en gemeenschapscentra**: CC De Westrand in Dilbeek, CC 't Vondel in Halle, CC De Meent in Beersel en CC De Plotter in Ternat zijn vier cultuurcentra. Naast GC Coloma in Sint-Pieters-Leeuw, GC de Cam in Gooik, GC Koets-huis in Roosdaal, GC Warande in Liedekerke, GC 't Gildenhuis in Affligem, GC Dominicanessenkloos-ter in Herne, GC De Dekenij in Lennik, GC Baljuwhuis in Galmaarden en GC Pepingen, zijn er ook drie gemeenschapscentra in de faciliteitengemeenten die vanuit **vzw 'de Rand'** worden aangestuurd: GC de Boesdaalhoeve in Sint-Genesius-Rode, GC de Moelie in Linkebeek en GC de Muse in Drogenbos. Samen zorgen zij voor 'een rijk en gevarieerd cultuuraanbod in de regio, in de centra, maar evengoed buiten de muren'.

Deze cultuur- en gemeenschapscentra kennen een lange samenwerkingstraditie die jarenlang vanuit de provincie Vlaams-Brabant door **Vlabra'ccent vzw** werd gecoördineerd en ondersteund. Op regelmatige basis werden onderling kennis en expertise uitgewisseld, aanbod en communicatie op elkaar afgestemd en gezamenlijke projecten opgezet 'met als doel een rijk en divers aanbod te creëren en meer/nieuw/ander publiek te bereiken'. Dit gebeurde via overleg op provinciaal niveau, thematische werkgroepen en regiowerking. Pajottenland & Zennevallei was één van de vier regio's (naast de Drui-venstreek, de Noordrand en Oost-Brabant). Op 1 januari 2019 werd dit extern verzelfstandigd agent-schap (EVA) van de provincie Vlaams-Brabant opgeheven, omdat de provinciale bevoegdheden rond cultuur naar Vlaanderen en de gemeenten zijn overgeheveld.

Vlabra'ccent vzw heeft een stevige basis gelegd voor de huidige intensieve collegiale samenwerking van cc's en gc's in Pajottenland en Zennevallei. Dankzij de regiowerking konden ze inzetten op eigen thema's en inspelen op regiospecifieke tendensen. De regiowerking was tamelijk autonoom, met een bescheiden eigen jaarlijks budget (ca. € 10.000,-) en twee trekkers uit de regio, en spitste zich toe op drie onderdelen: kennisdeling en expertise-uitwisseling, gemeenschappelijke projectwerking en sa-menwerking rond aanbod, communicatie en ticketing. Vooral de projectwerking heeft de aanzet ge-geven tot meer transversale werking, met bijzondere aandacht voor experiment en cocreatie. 'Claim your Space', 'Up.Lab', 'Zennetoer', 'Zennekikomiek', 'Ezelsoor', 'Weg van Klassiek', 'de Kastrol'... zijn enkele voorbeelden van vernieuwende, spraakmakende publieksprojecten rond beeldende kunst, design, jong muzikaal en comedy-talent.

Intussen blijft het netwerk van cc's en gc's actief. Ze stemmen hun werking af in een regionaal over-leg, dat in feite de voortzetting is van de regiowerking van Vlabra'ccent. Zo zetten ze de 30-km grens

voor participatie om in de praktijk en faciliteren ze een betere, meer afgestemde communicatie met de burger. Zij bundelen de krachten op het vlak van podiumkunsten en -aanbod, alsook ticketing. Intensief afstemmen en samenwerken is in deze regio (nabij Brussel) noodzakelijk. De collegiale samenwerking vermijdt concurrentie en versterkt de eigenheid en de werking van elk huis. De regiobewoners profiteren mee en kunnen kiezen uit een groter, breder en afgestemd aanbod.

In de loop van 2019 is – in het kader van het **transitiereglement** – een kleinschalig onderzoek gedaan naar meer vraaggestuurd aanbod en de mogelijkheden tot **cocreatie**. Enerzijds blijkt dat de vier cultuurcentra reeds kunnen bogen op een zekere traditie, anderzijds zijn enkele krijtlijnen uitgetekend om naar de regio toe toekomstige projecten op te zetten. Eén as spitst zich toe op ‘integratie en samenleven in verscheidenheid’ met aandacht voor nieuwe doelgroepen en het uittesten van nieuwe vormen van publieksparticipatie, cocreatie, programmering en organisatie met (nieuwe) burgers en allerlei partners. In CC ‘t Vondel in Halle blijken aanpak en formule van de ‘Wereldmaand’ een groot succes, terwijl CC De Westrand in Dilbeek een breed gedragen artistiek festival wil opstarten (met ‘Arabische Nacht’ in 2020 als eerste editie). Een andere as is het aanreiken van ontwikkelingskansen (in residentie) en alternatieve podia voor jong talent, zodat de cc’s van Beersel en Ternat – elk op hun manier en met eigen accenten – ‘kweekvijvers’ kunnen worden voor vernieuwende, ‘eigentijdse vormen van artistieke expressie’. Bovendien werd samen met enkele cultuur- en gemeenschapscentra en Archeduc (Vormingplus) nagegaan hoe in de nabije toekomst in de regio een programma rond ‘integratie en gemeenschapsvorming’ kan worden opgezet rond het bestaande project ‘Mobiele keukens’. De inzichten en de geformuleerde ambities van dit onderzoeksproject kunnen leiden tot projectaanvragen en zullen worden meegenomen in de verdere transversale werking van de toekomstige bovenlokale cultuurwerking (zie ook Actieplan 2020).

Regiobib

De gemeentelijke openbare bibliotheken in Affligem, Beersel, Dilbeek, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Linkebeek, Pepingen, Roosdaal, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat zijn zich al lange tijd bewust dat samenwerking niet alleen een noodzaak maar ook een meerwaarde is. Na eerdere projectmatige samenwerkingen tussen de lokale bibliotheken in de regio, werd in 2018 de **Regiobib Pajottenland & Zennevallei** opgericht en verankerd in de projectvereniging Cultuurregio P&Z. Aldus willen de **15 lokale openbare bibliotheken** hun huidige werking continueren en versterken, en hun blik en dynamiek vernieuwen en verruimen.

De Vlaamse regelgeving en het bibliotheeklandschap ondergingen de laatste jaren grondige wijzigingen. Niet alleen verdween in 2016 de decretale verplichting om in elke gemeente een bibliotheek in te richten, op 1 januari 2018 kwam – in het kader van de overdracht van bevoegdheden cultuur en

jeugd van de provincies naar de Vlaamse overheid – eveneens een einde aan de ondersteunende en subsidiërende rol van de provincie Vlaams-Brabant. Het provinciale streekgerichte bibliotheekbeleid diende te worden omgeschakeld naar een **bovenlokaal bibliotheekbeleid**. De organisatie en de financiering gebeuren nu van onderop, vanuit de gemeenten. Voor de overgangsperiode 2018-'19 ontving de Regiobib P&Z voor haar bovenlokale werking van alle deelnemende gemeenten € 0,15 per inwoner. (De bibliobus van de bibliotheek van Beersel bedient op regelmatige basis Drogenbos die geen eigen bibliotheek meer heeft. De inwoners van Bever – eveneens een faciliteitengemeente – kunnen in Galmaarden terecht.)

Sinds twee jaar fungeert de Regiobib als het regionale platform voor overleg en afstemming van taken, de implementatie van het eengemaakte bibliotheekstelsel (EBS), het delen van ervaring en expertise, de zoektocht naar inspiratie en innovatie... Samenwerking tussen bibliotheken biedt bovendien tal van budgettaire en organisatorische voordelen en mogelijkheden. Door goede afspraken en schaalvergroting kunnen de technologische en maatschappelijke uitdagingen die op de bibliotheken afkomen, professioneel en efficiënter worden aangepakt.

Als instrument van een 'integraal lokaal cultuurbeleid' trachten bibliotheken een gepast antwoord te bieden op de almaar groeiende noden en veranderingen binnen de samenleving. Vandaag is de Regiobib 'een dynamische en toekomstgerichte organisatie die op lokaal, regionaal en intersectoraal niveau verbindt en versterkt'. Door voluit in te zetten op leesbevordering, informatiegeletterdheid en mediawijsheid wil ze 'de zelfontplooiing en empowerment van de burgers vergroten en versterken'. Hierbij zijn de bevordering van de kennis en het gebruik van het Nederlands en een daadkrachtig beleid rond allerlei kansengroepen, (school)armoedebestrijding en (culturele) integratie belangrijke aandachtspunten.

Bibliotheken spelen een cruciale rol in de digitale informatievoorziening en de bevordering van digitale geletterdheid. Hun expertise en netwerken bieden belangrijke aanknopingspunten voor andere culturele spelers om digitaal creatief aan de slag te gaan en te communiceren. Ook hier is samenwerking van belang, om met andere partners binnen en buiten het culturele veld de snelle ontwikkelingen te kunnen bijhouden.

In de loop van 2019 gingen – in het kader van het **transitiereglement** – veel tijd en energie in de uitwerking van een **gemeenschappelijk dienstreglement** en een charter rond **kwaliteitszorg**. Het resultaat is een eenvoudig, eenduidig en transparant document: voor de eindgebruikers, maar evenzeer voor de bibliotheekmedewerkers. Hierbij stonden volgende principes voorop. De lokale bibliotheekwerking (binnen elke gemeente) en de Regiobib versterken elkaar en vullen elkaar aan. Dit gebeurt met respect voor ieders eigenheid en doelstellingen, maar altijd vertrekkend vanuit de maatschappelijke rol en plaats van de bibliotheek in de lokale gemeenschap. Er is ruimte voor stapsgewijze groei, maar alle betrokken bibliotheken engageren zich om een sterke Regiobib uit te bouwen. Elke lokale

bibliotheek dient het aanbod van de Regiobib aan haar gebruikers beschikbaar te stellen en de regionale bibliotheekwerking uit te stralen.

Erfgoed Pajottenland & Zennevallei

Erfgoed Pajottenland & Zennevallei omvat de Erfgoedcel en de intergemeentelijke onroerend-erfgoeddienst (IOED). ‘Samen met lokale besturen, erfgoedverenigingen en -organisaties, erfgoedvrijwilligers en -enthousiastelingen’ willen ze ‘het verleden van de streek verlevendigen en dicht bij de bevolking brengen’. Beide organisaties streven naar een integrale en geïntegreerde aanpak. Hun beider werking maakt deel uit van de projectvereniging Cultuurregio P&Z.

Erfgoedcel Pajottenland & Zennevallei is sinds 2010 werkzaam in Affligem, Beersel, Bever, Dilbeek, Drogenbos, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Pepingen, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat. De Erfgoedcel heeft een tweeledig doel: ‘de regiobewoners warm maken voor het rijke culturele erfgoed en de erfgoedwerkers in de regio ondersteunen’. Dit doet ze door in te zetten op educatie en publiekwerking, maar ook op trajecten rond bewaring en inventarisering, behoud en beheer, door het ondersteunen van erfgoedprojecten, de begeleiding van vrijwilligerswerk en van het netwerk van erfgoedwerkers, én door toegankelijk over (erfgoed)activiteiten te communiceren. De Erfgoedcel wil vooral bijstand bieden en overheden, organisaties en burgers inspireren die zelf met lokaal erfgoed aan de slag (willen) gaan. Haar werkdomain is in principe uitsluitend roerend en ‘ontastbaar’, immaterieel cultureel erfgoed.

In 2016 werd voor de gemeenten Affligem, Dilbeek, Roosdaal en Sint-Pieters-Leeuw ook de **IOED Pajottenland & Zennevallei** opgestart. Het wil ‘het onroerend erfgoed in de regio valoriseren, bewaren en ontsluiten, er nieuwe invulling aan geven en doorgeven aan toekomstige generaties’. Dit gebeurt op diverse manieren, met speciale aandacht voor ‘waardevol niet-beschermd erfgoed, lokaal depotbeleid, religieus en funerair erfgoed, en de lokale verankering van archeologie’.

Erfgoedcel P&Z en IOED P&Z zijn lokaal ingebed, maar werken in een specifiek Vlaams beleidskader. Naast de bijdragen van de verschillende betrokken gemeenten (€ 0,2 per inwoner voor Erfgoedcel; € 0,1 per inwoner voor IOED), krijgt de Erfgoedcel haar werkingssubsidies via het Cultureelerfgoeddecreet (2017), terwijl dit voor de IOED gebeurt via het Decreet op de intergemeentelijke samenwerking (2016). Beide beleidskaders staan volledig los van elkaar én van het nieuwe Decreet Bovenlokale Cultuurwerking (2019). Hoewel ze in principe autonoom van elkaar werken, wordt gestreefd naar zoveel mogelijk afstemming en kruisbestuiving tussen de Erfgoedcel, de IOED en de uit te bouwen bovenlokale cultuurwerking. Het overzicht en de leiding van deze drie trajecten zijn in handen van één algemeen coördinator; voor de administratieve ondersteuning werd in 2019 een halftijdse administratieve medewerker aangetrokken.

Zo werden in het ‘**Bruegeljaar 2019**’ in Pajottenland & Zennevallei met vele partners (zoals o.a. Pajottenland+, Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, Toerisme Pajottenland & Zennevallei, provincie Vlaams-Brabant, Kasteel van Gaasbeek) allerlei projecten en activiteiten opgezet. Ook de Erfgoedcel en de IOED droegen hieraan op een originele, eigentijdse manier bij, zoals o.a. workshops met kinderen, ‘Bruegelbanketten’ op locatie, de tentoonstelling ‘Bruegel vertekend’ met allerlei regionale partners en vijf topillustratoren, de ondersteuning van de amateurtheaterproductie ‘De Ezels van Bruegel’, de reizende expo ‘Uit Bruegel gegrepen’ die Bruegels werk met archeologische vondsten uit de omgeving confronteert (www.bruegelvertekend.be). In het kader van het **transitiereglement** werden al deze partners bij elkaar gebracht en was de overkoepelende communicatie al een eerste try-out om de toekomstige bovenlokale, transversale werking in de verf te zetten. Zoals in de meeste activiteiten en projecten die de Erfgoedcel opzet of begeleidt, was de blik hierbij uitgesproken breed en sectoroverschrijdend.

Informeel netwerk van lokale cultuur- en vrijetijdsambtenaren

In de 15 gemeenten die in Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei zijn vertegenwoordigd, onderhouden de **lokale cultuurwerkers** op regelmatige basis informeel contact met elkaar. Soms is er ook een overkoepelend overleg tussen hen, hoewel dit niet systematisch, structureel gebeurt. Hun geïntegreerde, transversale werking wordt nog onvoldoende belicht en blijft vaak onder de radar.

In de meeste gemeenten is er een groeiende integratie tussen **cultuur** en **vrijetijd**. Die ‘dienst’ omvat veelal ook sport, jeugd en toerisme, maar evenzeer dorpsparticipatie, buurtwerking, verenigingsleven, amateurkunsten en lokale erfgoedorganisaties, evenementen, soms zelfs noord-zuidrelaties... In die zin werken de meeste cultuur- en vrijetijdsambtenaren verbindend en transversaal. Er bestaat ook een sterke band met andere beleidsdomeinen, zoals onderwijs of welzijn met bijzondere aandacht voor vrijetijdsparticipatie van kansengroepen (UiT-pas). Ook hier liggen tal van kansen binnen de toekomstige bovenlokale cultuurwerking om er verder gebruik van te maken.

Bruggen tussen toerisme, natuur, landschap, erfgoed en streekontwikkeling

Toerisme is de enige vrijetijdssector die nog altijd vanuit de provincie wordt ondersteund. Zo initieert en coördineert **Toerisme Vlaams-Brabant** tal van regionale projecten en zorgt voor promotie in de ‘Groene Gordel’ (o.a. naar aanleiding van het Bruegeljaar 2019). In 2008 richtten de gemeenten Afligem, Bever, Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Galmaarden, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Liedekerke, Linkebeek, Pepingen, Roosdaal, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat de **vzw Toerisme Pajottenland & Zennevallei** op ‘ter promotie van de streek, met het oog op een evenwichtige

streekontwikkeling’. Toerisme heeft hechte banden met de beleidsdomeinen natuur, landschap en onroerend erfgoed, waarvoor de provincie eveneens bevoegd is.

Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei vzw brengt alle voormelde gemeenten, de provincie Vlaams-Brabant en tal van verenigingen voor natuur, landbouw, jacht, toerisme en recreatie samen met als doel de zorg en de aandacht voor natuur en landschap in Pajottenland & Zennevallei te bevorderen en te promoten. De laatste jaren werd vooral ingezet op ‘een integrale gebiedswerking in focuszones’, het ‘leggen van verbindingen tussen landschap, streekidentiteit en erfgoed’, en de ontwikkeling van ‘initiatieven met een toeristisch-economische meerwaarde’. In de samenwerkingsovereenkomst met de provincie gaat extra aandacht naar ‘projecten die samenwerking nastreven met bedrijven, zorginstellingen en jeugdverenigingen’. Er is ook nauwe samenwerking rond bos via de provinciale medewerker die aansluit bij het team van het Agentschap voor Natuur en Bos in Groenenberg-Gaasbeek.

Sinds 2013 communiceren Erfgoedcel P&Z, Toerisme P&Z, Regionaal Landschap P&Z en de cultuurcentra uit de regio via ‘**Pajot Zenne Magazine**’ gezamenlijk naar de bevolking. Dit gratis tijdschrift verschijnt drie keer per jaar in een oplage van 20.000 exemplaren en wordt op 450 plaatsen in de regio verdeeld, zoals bibliotheken, gemeentehuizen, culturele centra, toerismekantoren en buurtwinkels. Er is tevens een digitale versie beschikbaar (<https://issuu.com/erfgoedcelpz>).

Voorts is er nog **Pajottenland+ vzw**, een samenwerkingsverband tussen de gemeentebesturen van Bever, Galmaarden, Gooik, Herne, Lennik, Pepingen en Roosdaal en 30 verenigingen die in Pajottenland actief zijn. Deze organisatie werkt al 15 jaar in het kader van het Landontwikkelingsprogramma van de Europese Unie (‘Leader’). Zeker tot midden 2023 kan Pajottenland+ rekenen op Europese, Vlaamse en provinciale projectsubsidies. Concrete doelstellingen zijn: ‘het versterken van de streek-economie, het verhogen van het regionale welzijn, het actief bijdragen tot milieuzorg, natuurbescherming en landschapsbeheer, en het valoriseren van toeristische en recreatieve troeven van de streek’.

Bruggen bouwen naar jeugd, sport, onderwijs, welzijn en integratie

Tot nu toe werden vanuit de partners binnen de bovenlokale cultuurwerking in wording al meermaals sporadisch en informeel contacten gelegd met andere dan strikt culturele beleidsdomeinen. De aandacht ging vooral naar het opzetten en funderen van een stevige gemeenschappelijke onderbouw zodat bij de opstart van de bovenlokale cultuurwerking de bakens naar andere beleidsdomeinen verder kunnen worden uitgezet. Vooral naar jeugd, sport, onderwijs, welzijn en integratie liggen heel wat kansen. In de loop der tijd hebben de meeste lokale bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra en gemeentelijke cultuur- of vrijetijdsdiensten al een werking en synergieën opgezet

met de meeste van deze sectoren. De uitdaging is om dit voortaan nóg meer vanuit een bovenlokaal en transversaal perspectief te doen.

Waar de beleidsdomeinen jeugd, sport, onderwijs, welzijn en integratie tot voor kort vanuit de provincie werden begeleid en aangestuurd, dient dit nu eveneens op (inter)gemeentelijk niveau te gebeuren, met eventuele steun vanuit Vlaanderen. In Pajottenland & Zennevallei resulteerde dit o.a. in de oprichting van **nieuwe samenwerkingsstructuren**, zoals o.a. de **Interlokale Vereniging Sportregio Pajottenland** (2017) die tien gemeenten omvat: Affligem, Liedekerke, Ternat, Roosdaal, Gooik, Lennik, Pepingen, Galmaarden, Herne en Bever, en **Sportregio Zuidwest Rand** met Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Halle, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Sint-Pieters-Leeuw.

De **jeugddiensten** van de gemeenten werken al langer samen en zijn projectmatig vaak intens betrokken bij tal van initiatieven die de cultuurcentra voor jongeren opzet. Ook de lokale bibliotheken en de Erfgoedcel richten zich specifiek tot **scholen**, het **deeltijds kunstonderwijs**, gezinnen, kinderen, jongeren, mensen met een beperking en ouderen. Met sommige gemeentelijke **integratieambtenaren** is er regelmatig overleg. Structureel is er samenwerking rond opvoedingsondersteuning via het 'Huis van het Kind'. De **UIT-pas** is en blijft een belangrijk instrument om iedereen de kans te geven deel te nemen aan het cultuur- en vrijetijdsaanbod.

In de loop van 2019 werden al informele gesprekken gevoerd met een aantal dynamische jeugdwerkers uit de regio op zoek naar mogelijkheden tot samenwerking en afstemming met de beoogde bovenlokale cultuurwerking. Het is nog wachten op een overkoepelende structuur voor de **bovenlokale werking rond jeugd**. Dit geldt ook voor de beleidsdomeinen **welzijn** en **maatschappelijke integratie**. Er zijn echter wel projectmatige samenwerkingsverbanden en organisaties die zelf in de regio partners zoeken in het cultuur- en vrijetijdsveld om specifieke activiteiten voor hun doelpubliek te organiseren.

Sociaal-cultureel werk en andere culturele sterkhouders

Archeduc neemt het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Pajottenland & Zennevallei voor haar rekening. Als één van de 13 Vormingplus-centra in Vlaanderen wil deze sociaal-culturele organisatie 'bijdragen tot een democratische, duurzame, inclusieve en solidaire samenleving'. Hiertoe neemt ze 'een verbindende, kritische en laboratoriumrol' op zich en ontwikkelt ze – veelal in samenwerking met andere organisaties – 'sociaal-culturele praktijken' voor en met volwassenen binnen de regio. Ze houdt de vinger aan de pols van wat er zoal leeft binnen de samenleving, en onderneemt 'actie rond maatschappelijk relevante thema's en ontwikkelingen rond cultuur, educatie, maatschappelijke verandering en gemeenschapsvorming'. Ze streeft hierbij steeds naar verbindingen, inclusie en

integratie. Haar kracht ligt vooral in haar fijnmazig netwerk en de vele methodieken die ze heeft ontwikkeld om individuen en groepen te begeleiden.

Archeduc is vaak partner bij allerlei activiteiten en projecten voor specifieke doelgroepen die door cultuur- en gemeenschapscentra, lokale bibliotheken en de Erfgoedcel worden opgezet. Uit enkele voorbereidende gesprekken blijkt de interesse om intenser te worden betrokken bij de toekomstige bovenlokale cultuurwerking.

Dit geldt evenzeer voor het **Kasteel van Gaasbeek** in Lennik en het **FeliXart Museum** in Drogenbos met een uitgesproken bovenlokale – landelijke en zelfs internationale – focus en werking. Ook met **den AST**, het streekmuseum en stadsarchief van Halle, en **Theater Tartaar**, de multidisciplinaire kunstwerkplaats van mensen met een verstandelijke handicap, dat lange tijd vanuit Lennik opereerde, en **Zonnelied vzw**, dat in West-Brabant een brede werking opzet rond het welzijn van mensen met een beperking, alsook met andere sterkhouders in de regio zijn al contacten gelegd en is gepeild naar de interesse en de mogelijkheid om samen te werken. In de omgevingsanalyse wordt hierop dieper ingegaan.

Vzw 'de Rand'

Zoals reeds vermeld, coördineert **vzw 'de Rand'** de werking in de gemeenschapscentra van de **faciliteitengemeenten** Sint-Genesius-Rode (GC de Boesdaalhoeve), Linkebeek (GC de Moelie) en Drogenbos (GC de Muse). Vzw 'de Rand' werd bij decreet opgericht met als doel het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse Rand te ondersteunen. De organisatie is een privaatrechtelijk extern verzelfstandigd agentschap (EVA), dat behoort tot het beleidsdomein Kanselarij en Bestuur van de Vlaamse overheid.

Door een samenwerkingsovereenkomst met de projectvereniging Cultuurregio P&Z zal vzw 'de Rand' ook intensief betrokken worden bij de werking van de toekomstige bovenlokale cultuurwerking.

In de werking van vzw 'de Rand' speelt promotie van de Nederlandse taal een belangrijke rol, waarbij eveneens kennis van verschillende talen wordt gestimuleerd. Het Nederlands is echter 'een gemeenschappelijke taal die kan helpen sociale samenhang en gemeenschapsvorming te bevorderen'. Vandaar dat vzw 'de Rand' inzet op taalstimulering in de vrijetijd. De organisatie promoot het Nederlands, biedt oefenkansen voor wie Nederlands leert, en draagt zo bij tot gemeenschapsvorming. Hierbij zijn Nederlandstaligen een belangrijke actor: ze maken mee het gemeenschapsleven en onthalen nieuwkomers. Met cc De Meent in Beersel loopt al enkele jaren een zeer geslaagde samenwerking, rond programmering, school- en jongerenwerking, optimaal gebruik van infrastructuur en prijsafspraken.

Toekomstkansen

De huidige, reeds bestaande bovenlokale samenwerking heeft al aangetoond dat onderlinge afstemming heel wat oplevert, zoals een evenwichtiger en beter gespreid aanbod dat gezamenlijk gecommuniceerd kan worden. Hierdoor ontstaat er efficiëntiewinst, zodat de eigen werking beter en breder kan worden.

Bij de meeste partners is er reeds veel kennis en ervaring opgebouwd met transversale projecten en nieuwe manieren en methodieken van werken. Ook die ervaring kan binnen de beoogde bovenlokale cultuurwerking nog beter worden gedeeld en verduurzaamd. Zo heeft iedereen er voordeel bij van wat er al bereikt is. Dit kan bijvoorbeeld door draaiboeken of concepten uit te werken en beschikbaar te stellen, die anderen dan weer kunnen inspireren of tot voorbeeld dienen. Samen vorming of trainingen organiseren is eveneens een optie en maakt het mogelijk gespecialiseerde opleidingen aan te bieden, die elke partner apart niet kan organiseren of aanbieden voor zijn medewerkers.

De verschillende sectoren kunnen bogen op een goede interne werking. Zodra de noden en vragen complexer worden, komen er nieuwe uitdagingen naar voren, die beter gezamenlijk kunnen worden aangepakt. Een gestructureerde bovenlokale, transversale samenwerking biedt hiertoe tal van kansen. Aldus kan de dynamiek die door de samenwerking is ontstaan, verbonden worden met de lokale dynamiek van de cultuur- en vrijetijdsdiensten in de verschillende betrokken gemeenten. Hier worden op lokaal niveau al bruggen geslagen tussen cultuur, jeugd, sport en toerisme. De Regiobib en de bovenlokale samenwerking tussen cc's en gc's zullen hoe dan ook nog sterk sectoraal blijven werken, maar kunnen via samenaankoop, uitwisseling van infrastructuur en materialen, gezamenlijke backoffices of programmering... heel wat efficiëntiewinst boeken. Lokale en bovenlokale werkingen zijn immers complementair en versterken elkaar. Dit blijkt ook de werking van de Erfgoedcel P&Z en de IOED P&Z.

In de combinatie van de lokale transversale werking en de bovenlokale sectorale werking, gecombineerd met de wil van de gemeenten uit de regio om intenser en efficiënter samen te werken, liggen heel wat kansen voor de toekomstige bovenlokale cultuurwerking. Dan kan ook werk worden gemaakt van meer samenwerking met het sociaal-cultureel volwassenenwerk en andere culturele sterkhouders uit de regio. Dan is er ook ruimte om nog meer bruggen te slaan naar andere sectoren zoals welzijn, jeugd, integratie, toerisme, landschap en natuur dan nu reeds gebeurt. Hierop wordt zodadelijk dieper ingegaan.

Omgevingsanalyse

De verschillende betrokken gemeenten hebben ervoor gekozen om voortaan intenser samen te werken rond cultuur. Ze vinden het belangrijk dat hun bewoners een divers cultuur- en vrijetijdsaanbod krijgen en dat de drempels tussen de cultuursectoren verdwijnen. De inspanningen die ze daarvoor op gemeentelijk niveau doen, willen ze ook op regionaal realiseren en aldus een echte bovenlokale, transversale werking uitbouwen. De omgevingsanalyse is dan ook afgestemd op deze aanpak.

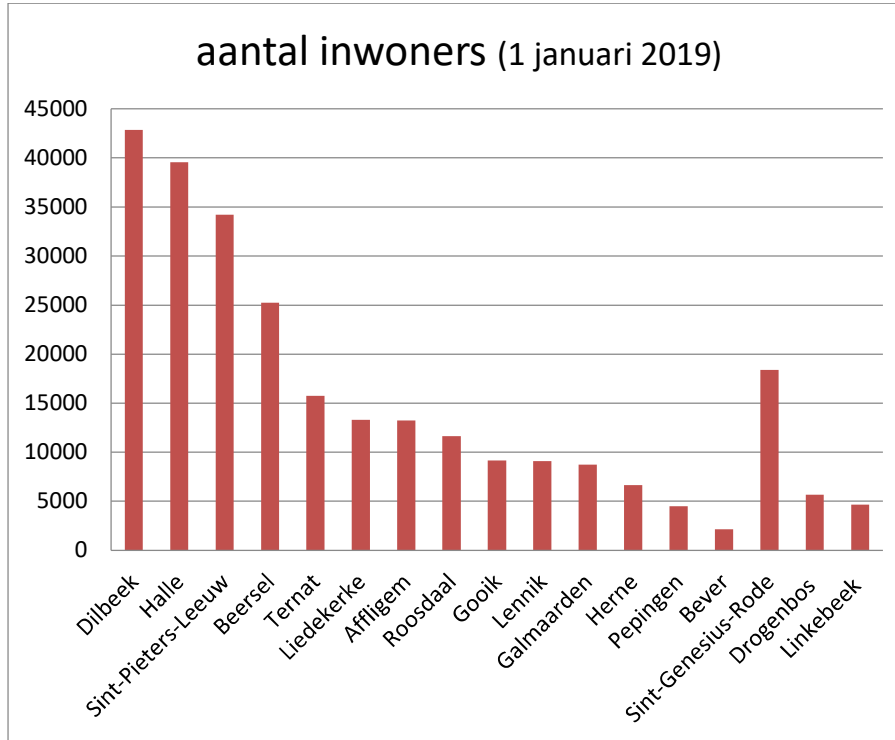
(Voor de statistische gegevens van de omgevingsanalyse werd gebruikt gemaakt van verschillende bronnen die alle online raadpleegbaar zijn, zoals o.a. www.gemeente-en-stadsmonitor.vlaanderen.be, www.statistiekvlaanderen.be/monitor-jouw-gemeente-in-cijfers, <https://provincies.incijfers.be>, www.vlaanderen.be/publicaties/vlaamse-rand-cijferboek-2017-1, www.vrijetijdsmonitor-vlaanderen.be)

Landelijk, randstedelijk, verstedelijkt... in de Vlaamse Rand

Pajottenland & Zennevallei vormt samen het zuidwesten van de provincie Vlaams-Brabant en maakt deel uit van de 'Groene Gordel'. Dit is de zgn. 'landelijke zone rond het Brussels Stedelijk Gewest'. De regio telt **236.059 inwoners** (1 januari 2019) en omvat **14** zeer verschillende **gemeenten**. Het zijn alle fusiegemeenten, behalve de facilitéitengemeente Bever aan de westrand van Pajottenland, nabij de provincie Henegouwen (dat niet deelneemt aan de bovenlokale cultuurwerking). De **facilitéitengemeenten** Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode nabij Brussel tellen **28.747 inwoners**. Alles samen bedraagt het aantal inwoners **264.806**.

Op basis van de informatie, raadpleegbaar op www.geopunt.be, kan volgende indeling worden gemaakt. Bever, Galmaarden, Herne, Gooik, Pepingen en Lennik zijn uitgestrekte, **vrij dun bevolkte landelijke gemeenten met een verspreide bewoning**. Roosdaal, Ternat, Liedekerke en Affligem – langs de verkeersassen Ninove-Brussel en Gent-Brussel (E40 en spoorweg) – zijn **middelgrote gemeenten met een almaar groeiend randstedelijk karakter**. De **grote, semi-urbane gemeenten** Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw en Beersel staan economisch en demografisch sterk onder invloed van Brussel, net zoals de **stad Halle** en de **faciliteitengemeenten** Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode.

Toch is hierbij een aantal kanttekeningen op zijn plaats. De meeste gemeenten in de Vlaamse Rand kenmerken zich vooral door **verstedelijkte agglomeraties** met een hoge bevolkingsdichtheid, terwijl hun **buitengebied** – naast de groeiende residentiële woonfunctie – vaak nog **veel open ruimte** biedt voor landbouwactiviteiten. De kleinere deelgemeenten en buurten zijn hierdoor erg vergelijkbaar met de meer landelijke gemeenten verderop. Dit geldt veel minder voor het buitengebied van Linkebeek en Sint-Genesius-Rode dat in hoofdzaak óf bosgebied (Zoniënwoud) óf residentieel is. Op hun beurt vertonen de bewoningskernen van de hoofdgemeenten Lennik en Gooik, net zoals in Roosdaal en Ternat, al heel wat randstedelijke kenmerken, zodat het onderscheid tussen deze gemeenten soms eerder artificieel is. Bovendien verstedelijkt het centrum van Liedekerke de laatste jaren erg snel.

De landelijke gemeenten Bever, Galmaarden, Herne, Gooik, Pepingen en Lennik tellen slechts 40.293 inwoners. Dit betekent een **bevolkingsdichtheid** van 195 inwoners per km². Ternat, Liedekerke,

Affligem en Roosdaal tellen 53.900 inwoners (1 januari 2019). De bevolkingsdichtheid van 724 inwoners per km² is hier hoger dan de gemiddelde bevolkingsdichtheid in de provincie Vlaams-Brabant, resp. 541 inwoners per km². Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Beersel en Halle vertegenwoordigen met 140.866 inwoners meer dan de helft van de regiobevolking. De bevolkingsdichtheid van 904 inwoners per km² is vergelijkbaar met die van de facilitéitengemeenten Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode met 974 inwoners per km². Ook deze cijfers dienen met voorzichtigheid te worden benaderd. Zo loopt de bevolkingsdichtheid van de sterk verstedelijkte kern van Liedekerke op tot 4.272, die van Drogenbos tot 6.039 en die van Halle zelfs tot 7.844 inwoners per km².

In het verleden vormden voormelde gemeenten nooit een administratieve of bestuurlijke eenheid. Ze lagen verdeeld over het historische hertogdom Brabant en graafschappen Vlaanderen en Henegouwen. De naam ‘**Pajottenland**’ werd pas in de 19de eeuw als een soort van geuzennaam bedacht door advocaat Frans-Jozef de Gronckel als ‘land der streekgenoten’ (‘pajotten’) als reactie op de jonge, centralistische ‘natiestaat’ België (‘patriotten’). Tot vandaag is Pajottenland vooral als **toeristische en geografische aanduiding** bewaard gebleven: aan de Vlaamse rand van Brussel, tussen Dender en Zenne, met een pittoresk, glooiend landschap en enkele streekbepalende kenmerken, zoals Bruegel, de geuze-lambik, het Brabants trekpaard... ‘Pajottenland en Zennevallei’ is erkend als een regionaal landschap.

De Vlaamse overheid bakent de ‘**Vlaamse Rand**’ af als een groep van 19 gemeenten die grenzen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Pajottenland & Zennevallei zijn dit – naast de facilitéitengemeenten Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode – Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw en Beersel. Deze drie gemeenten worden omschreven als ‘semi-urbaan’. Drogenbos is een tewerkstellingsgemeente, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode hebben een residentieel karakter. In onderstaande beschrijving worden de **facilitéitengemeenten** Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode zoveel mogelijk meegenomen. Behoudens Drogenbos, maken ze geen deel uit van de projectvereniging Cultuurregio P&Z, maar door de samenwerking met vzw ‘de Rand’ zal er via de gemeenschapscentra wel een werking in deze gemeenten worden ontplooid. Er is ook de verankering van de bibliotheek van Sint-Genesius-Rode in de uitbouw van de Regiobib en Drogenbos is bij de werking van de Erfgoedcel betrokken.

Een welvarende regio met toekomst

De verhouding kinderen en jongeren (jonger dan 18 jaar), volwassenen (18-64 jaar) en ouderen (65 jaar en ouder) in Pajottenland & Zennevallei is ongeveer dezelfde als elders in Vlaanderen, resp. 20,9%, 59,8% en 19,3%. In 2018 waren er **93.945 gezinnen en huishoudens**. Wat de samenstelling ervan betreft, varieert – van Bever tot Dilbeek – het aantal ‘alleenwonenden’ gradueel van 24,4% tot

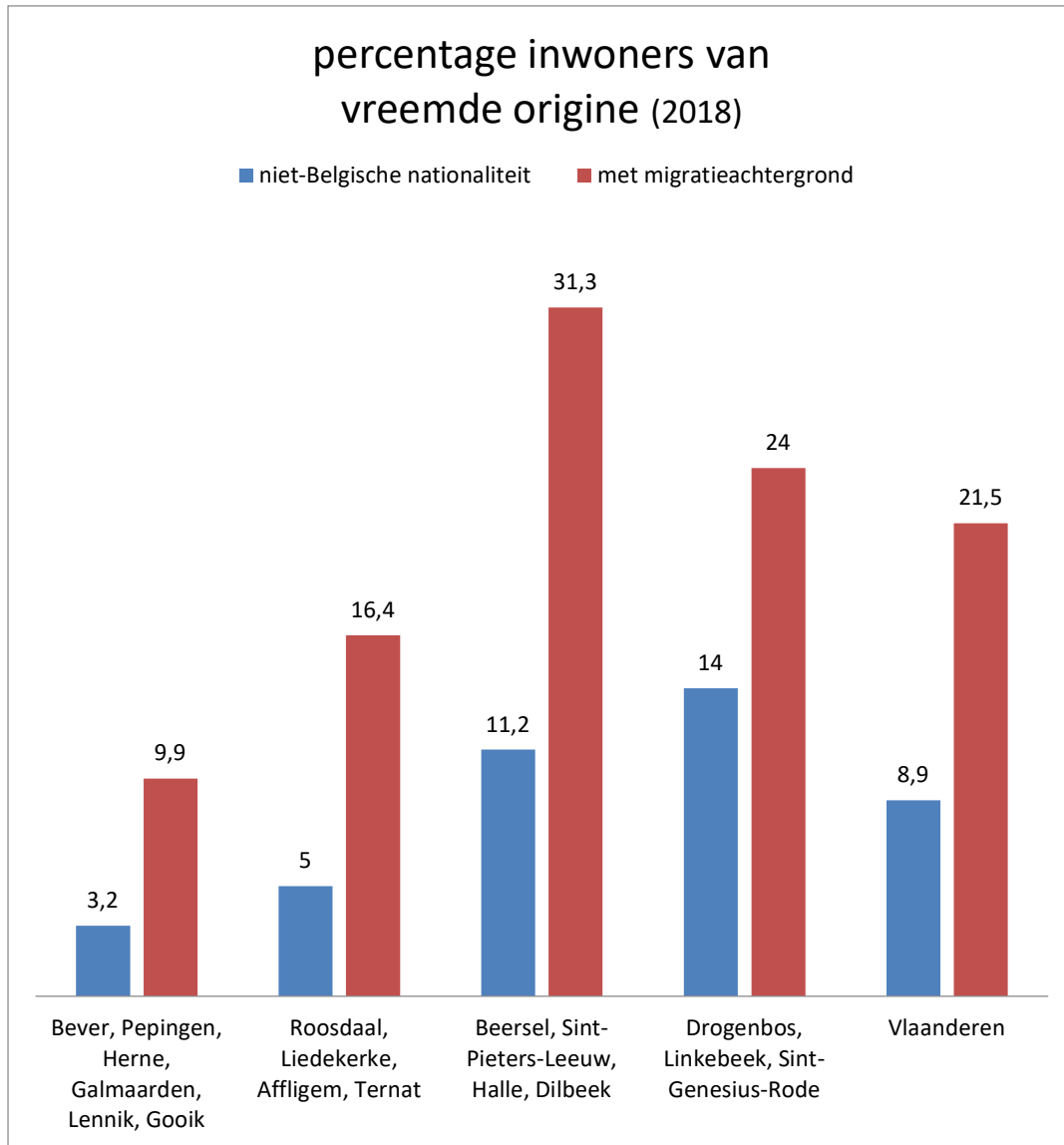
28,6%, het aantal 'een- of tweeoudergezinnen met minderjarig(e) kind(eren)' van 26,9% tot 28,9%, en het aantal 'andere meerpersoonshuishoudens (zonder minderjarige kinderen)' van 48,6% tot 42,5% van de bevolking. In Vlaanderen is dit gemiddeld resp. 31,4%, 24,8% en 43,8%, in de faciliteitengemeenten Drogenbos, Linkebeek en Sint-Genesius-Rode resp. 27,4%, 32,3% en 41,4%.

Alle gegevens wijzen erop dat de **bevolking** in de regio het volgende decennium aanzienlijk zal **toenemen**. Verwacht wordt dat dit zal gebeuren met **6,2%**. Dit is beduidend meer dan de verwachte groei in Vlaanderen, resp. 4,9%. Deze toename is bijna volledig voor rekening van de sterk verstedelijkte gemeenten nabij Brussel. Terwijl de prognose in de landelijke en de faciliteitengemeenten ten opzichte van Vlaanderen negatief is, resp. 3,5% en 3,4%, en in de randstedelijke gemeenten ongeveer gelijk, resp. 5,1%, wordt in Dilbeek, Beersel, Sint-Pieters-Leeuw en Halle een groei van 7,3% verwacht. Het platteland vergrijst vlugger dan de meer verstedelijkte gebieden, terwijl de gemiddelde gezinsgrootte afneemt en de gezinssamenstellingen heterogener en complexer worden.

De streek is over de ganse lijn **relatief welvarend**. Het **gemiddelde inkomen per inwoner** lag er in 2015 (meest recente beschikbare cijfers) op **€ 20.281**, terwijl het Vlaamse gemiddelde € 18.970 bedroeg. In de landelijke gemeenten bedroeg dit € 21.277, in Ternat, Roosdaal, Liedekerke en Affligem € 20.603, in Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek en Halle € 19.868. Dit wordt ook bevestigd door het geringe aantal aangiften voor een belastbaar inkomen van (minder dan) € 20.000, resp. 34% voor de hele regio tegenover 37,1% in Vlaanderen. In de faciliteitengemeenten blijken de contrasten tussen rijk en arm veel groter. Het gemiddelde inkomen per inwoner is er weliswaar € 21.763, maar het aantal aangiften voor een inkomen van (minder dan) € 20.000 is er ongeveer gelijk aan het Vlaamse gemiddelde, resp. 37%. Deze gegevens zijn goeddeels te verklaren door de zeer specifieke bevolkings-samenstelling in de Vlaamse Rand.

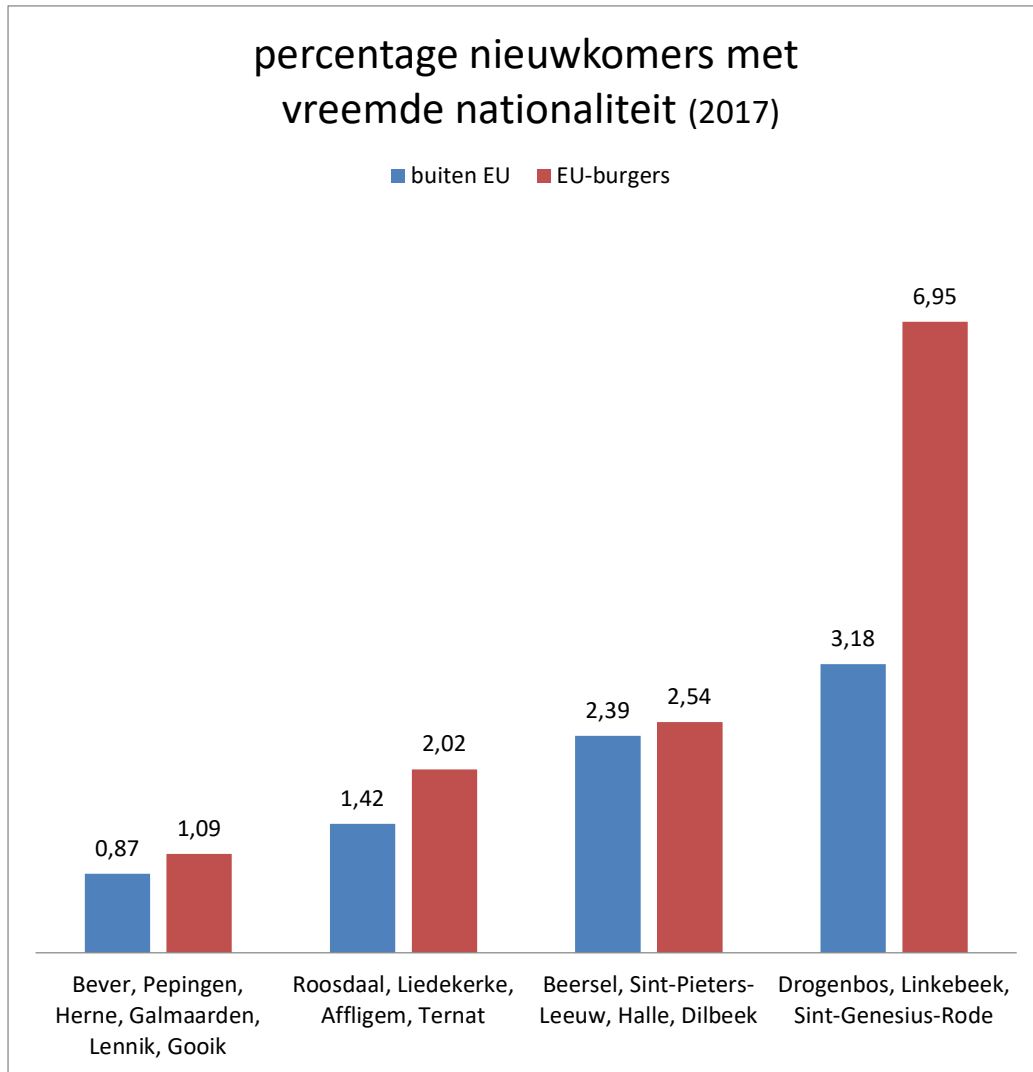
Contrast- en kleurrijk

De laatste jaren is het aantal **inwoners van vreemde origine** in Pajottenland & Zennevallei exponentieel **toegenomen**, meer dan de gemiddelde groei in Vlaanderen. Deze tendens is ook elders in Vlaams-Brabant waarneembaar. Toch zijn er regionaal grote verschillen, zoals uit onderstaande tabel blijkt. Terwijl de landelijke en randstedelijke gemeenten nog ruim onder het Vlaamse gemiddelde zitten, is de aanwezigheid van inwoners met een **niet-Belgische nationaliteit of met een migratieachtergrond** in Dilbeek, Halle, Sint-Pieters-Leeuw en Beersel opmerkelijk hoog. Dit geldt in mindere mate ook voor de drie faciliteitengemeenten.

Om deze evolutie te begrijpen is het cijfermateriaal (uit 2017) van de **instroom van nieuwkomers** van **niet-Belgische nationaliteit** indicatief en zeer verhelderend.

Het grootste aantal nieuwkomers in Pajottenland & Zennevallei komt uit de **Europese Unie**. Samen vormen ze ruim de helft van het aantal nieuwkomers. In Sint-Genesius-Rode, Drogenbos en Linkebeek bedraagt hun aantal zelfs meer dan twee derde. De meesten zijn werkzaam in of nabij Brussel, bemiddeld en niet zelden op een of andere manier verbonden aan de Europese instellingen. Een kleinere groep komt uit de rijkere OESO-landen. De meeste **volwassen nieuwkomers** zijn **jong**: ruim 60% is tussen de 18 en 34 jaar, 28% tussen de 35 en 49 jaar.

Ook het aantal bewoners van **niet-Europese herkomst** is atypisch ten opzichte van de situatie in het Vlaamse Gewest. Opmerkelijk zijn de uitgesproken **concentraties** van allochtonen en nieuwkomers uit de **Maghreblanden** en **Sub-Saharaans Afrika**, naast – in mindere mate – de weliswaar groeiende instroom asielzoekers en vluchtelingen uit het Midden-Oosten. Ook hier dienen enkele tendensen en inzichten nader te worden toegelicht.

Sint-Pieters-Leeuw kent, net zoals ‘tewerkstellingsgemeente’ Drogenbos, de grootste groep inwoners van Noord-Afrikaanse origine, resp. 12,8% en 11,7%, gevolgd door Dilbeek (7,6%), Halle (5,2%), Beersel (4,1%) en Liedekerke (3,8%). Elders ligt het cijfer onder het Vlaamse gemiddelde (3,4%). De gemeenschap van Turkse oorsprong is vrij klein in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde (2,1%). In de hele regio is het aandeel Afrikanen uit andere, meer zuidelijke landen daarentegen uitzonderlijk hoog, zeker ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde (1,8%). De grootste concentratie bevindt zich langs de drukke spoorverbinding Gent-Brussel. Liedekerke spant de kroon met 8,6% (het

nabijgelegen Denderleeuw telt zelfs 10,9%!), gevolgd door Affligem (3,5%), Ternat (2,2%), Lennik (1,9%) en Roosdaal (1,8%). Halle telt 4,1% inwoners uit Sub-Saharaans Afrika. Ook in de Vlaamse Rand is hun aanwezigheid opmerkelijk: Sint-Pieters-Leeuw (4,3%), Sint-Genesius-Rode (3,8%), Beersel (3,3%), Linkebeek (3,1%) en Dilbeek (3%). Hoewel het aandeel bewoners van niet-Europese herkomst (4,5%) in de landelijke gemeenten – voorlopig – verwaarloosbaar is, volgen ze de regionale tendens, resp. 1,5% van Maghrebijnse herkomst, 1,3% van elders uit Afrika.

De nabijheid van Brussel heeft grote invloed op de Vlaamse Rand. Zo zijn de meeste **migratiebewegingen er van en naar Brussel**. In 2015 kwam 44% van de nieuwkomers uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, terwijl 25% van wie er vertrok, naar Brussel verhuisde. Hiervan zijn 30% niet-Belg. Het aantal inwijkelingen van vreemde origine is de laatste tien jaar bijna verdubbeld. Het merendeel komt uit Europese Unie (73,3%). Steeds meer twintigers trekken naar de hoofdstad, terwijl vooral jonge gezinnen naar de Vlaamse Rand te verhuizen.

Armoede, kwetsbaarheid en... taal

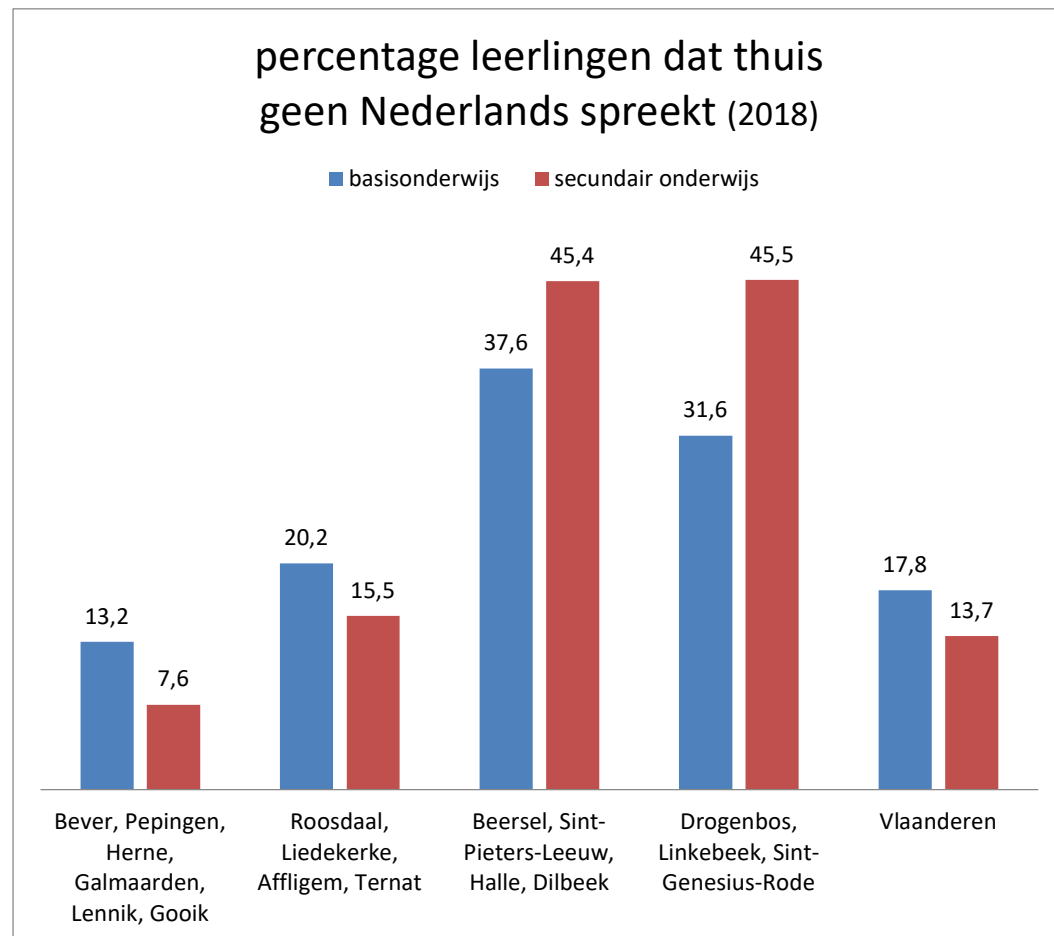
Hoewel de regio vrij welgesteld is en het aandeel bemiddelde inwoners van niet-Belgische origine hoog, betekent dit niet dat er geen **armoedeproblematiek** bestaat. De 'kansarmoede-index' ligt over de ganse lijn weliswaar beduidend lager dan in Vlaanderen: die ligt (voor 2016) tussen 1,3 (in Roosdaal) en 7,5 (in Sint-Pieters-Leeuw), behalve in Dilbeek met resp. 9,1, terwijl die in Vlaanderen 12,8 is. Ook het aantal langdurige **werklozen** ligt relatief laag, resp. 26,7% van de beroepsbevolking (t.o.v. 31% in Vlaanderen). Het aantal personen met een **leefloon** is beperkt, resp. 2,9% van de totale bevolking (t.o.v. 5,64% in Vlaanderen), ook het aantal – veelal **asielzoekers en vluchtelingen** – met een 'equivalent' leefloon is vrij klein, resp. 0,19% (t.o.v. 0,49% in Vlaanderen), zeker als we deze cijfers met die in de faciliteitengemeenten vergelijken, resp. 4,32% leefloners en 0,43% equivalent-leefloners. Toch loopt het aantal mensen dat betalingsmoeilijkheden heeft, ongeveer gelijk aan de situatie in Vlaanderen.

De groep van **kinderen en jongeren** (tot 24 jaar) in een **kwetsbare**, soms zelfs precare **positie** neemt echter toe, vooral in de verstedelijkte agglomeraties. Uit cijfers van 2016 blijkt dat 12% van alle kinderen en jongeren (tot 24 jaar) in Pajottenland en Zennevallei geniet van een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. In Liedekerke en Sint-Pieters-Leeuw is dit zelfs meer dan het gemiddelde 14,5% in Vlaanderen, resp. 16,1% en 16%. Voor de andere leeftijdscategorieën liggen deze cijfers merkkelijk lager, resp. 7,9% voor volwassenen (tussen 25 en 65 jaar) en 2,5% voor ouderen met een inkomensgarantie (65-plussers), t.o.v. resp. 10,7% en 4% in Vlaanderen. Er zijn nog andere indicatoren die wijzen op een toenemende kwetsbaarheid van kinderen en jongeren. Niet alleen is het aantal eenoudergezinnen in de verstedelijkte rand rond het Brusselse Gewest en Liedekerke nu al

hoger dan elders in Vlaanderen, resp. 17% t.o.v. 16,7%. Ook het aantal gezinnen en huishoudens van niet-Europese – vooral Noord- en Sub-Saharaans-Afrikaanse – origine met minderjarige kinderen is in Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Halle en Liedekerke hoger dan het Vlaamse gemiddelde, resp. meer dan 12,6% t.o.v. 11,8%.

De ‘onderwijsarmoede-indicator’ – een cijfer tussen 0 en 4 – bundelt vier kenmerken van leerlingen (andere thuistaal dan Nederlands, laag opleidingsniveau van de moeder, ontvangen van een schooltoelage, wonend in een buurt met een hoge mate van schoolse vertraging) en helpt eveneens kwetsbare groepen op te sporen. De OKI-indicator in de regio blijft – zeker in de landelijke gemeenten – beduidend onder het Vlaamse gemiddelde (0,81), terwijl die in Sint-Pieters-Leeuw (1,45) en Liedekerke (0,9) heel wat hoger is, net zoals ook het geval is in Drogenbos (1,33), Sint-Genesius-Rode (0,97) en Linkebeek (0,96).

De specifieke onderwijssituatie in de randstedelijke en verstedelijkte gemeenten vraagt eveneens enige toelichting. Het aantal **leerlingen in het basis- en secundair onderwijs dat thuis geen Nederlands spreekt**, is er in verhouding tot Vlaanderen hoog, zoals blijkt uit onderstaande tabel (2018).

De nabijheid van Brussel betekent dat er – naast inwoners van vreemde origine en nieuwkomers uit het buitenland – ook veel Franstalige Belgen in de gemeenten wonen. Dit geldt zeker voor de facilitengemeenten. Een grote groep Afrikanen uit Congo, Rwanda, Burundi en voormalige Franse kolonies spreekt eveneens Frans, terwijl er – vooral door de aanwezigheid van zoveel burgers uit de Europese Unie – eerder sprake is van **veeltaligheid**. De kennis en het gebruik van het Nederlands zijn bij de meeste nieuwkomers uit het buitenland veelal beperkt.

Onderzoek naar het Nederlands als thuistaal van lagere schoolkinderen in de Vlaamse Rand bevestigen dit inzicht: slechts 39,1% in de facilitengemeenten en 69,7% in de overige gemeenten. Uit cijfers van Kind en Gezin over de taal die moeders met hun baby spreken, blijkt dat 33,8% Nederlands spreekt, 40,2% Frans en het overige deel ‘andere talen’.

Tevredenheid, welbevinden en tekorten

Over het algemeen is er heel wat **welwillendheid tegenover mensen uit andere culturen**. In gemeenten met een groter, almaar toenemend aandeel Maghrebijnse inwoners en nieuwkomers uit meer zuidelijke Afrikaanse landen, wordt hun komst vaak als bedreigend ervaren, al blijkt – na persoonlijk contact – een meer tolerante, positieve houding.

De gemeentelijke statistische monitor uit 2018 peilde evenzeer naar andere vormen van **tevredenheid en welbevinden**, zoals bijvoorbeeld de tevredenheid over de woning, het wonen in de gemeente of stad, de buurt en de buurtcontacten, alsook over de gemeente of stad in het algemeen en de algemene en digitale dienstverlening in de gemeente of stad, het vertrouwen in de lokale overheid en de mate waarin de bewoners zich betrokken en geïnformeerd voelen in wat er gebeurt en evolueert in de gemeente of stad.

Wat de tevredenheid over de **woonomstandigheden** betreft, scoort de regio hoog. Dit spoort met de inzichten dat de woonsituatie in de meeste gemeenten (uitzonderlijk) goed is. Het aantal gezinnen dat in Pajottenland & Zennevallei op de wachtlijst van sociale huisvestingsmaatschappijen staat, was in 2018 trouwens zeer laag, resp. 2,3% t.o.v. 4,7% in het Vlaamse Gewest. In de gemeenten met een (rand)stedelijk karakter staat het **buurt- en het verenigingsleven** onder grote(re) druk. De tevredenheid over de gemeente en haar diensten is het minst in de meest verstedelijkte en landelijke gemeenten. Vooral op het platteland is een inhaalbeweging i.v.m. digitalisering door de lokale overheidsdiensten vereist. Haast over de hele lijn voelen de burgers een behoefte tot meer consultatie en betrokkenheid. Ook op dit vlak blijkt er een achterstand ten opzichte van de gemiddelde Vlaamse situatie. De verwachtingen in de lokale overheid zijn groot, zoals blijkt uit de zeer variabele reacties i.v.m. de wijze waarop de inwoners hun lokaal bestuur ervaren en beoordelen.

De tevredenheid over de **onderwijsvoorzieningen** in de gemeente of stad varieert van matig tot ondermaats. Vooral in Dilbeek, Halle en Liedekerke is er een grote behoefte die onvoldoende wordt ingevuld. Een gelijkaardige tendens is waarneembaar in het aanbod van voorzieningen voor ouderen. In de verstedelijkte en landelijke gemeenten is de vraag het grootst. Blijkbaar zijn er voldoende activiteiten voor ouderen in de woonomgeving, hoewel er in Halle en Beersel duidelijk behoefte is aan meer. Verwacht wordt dat de ouderenpopulatie in Pajottenland & Zennevallei minder snel zal toenemen dan elders in Vlaanderen. Dit zal ongetwijfeld belangrijke gevolgen hebben voor keuzes die dienen te worden gemaakt in de verdere ontwikkeling en uitbouw van het bestaande **zorgaanbod**.

Cultuur- en vrijetijdsaanbod

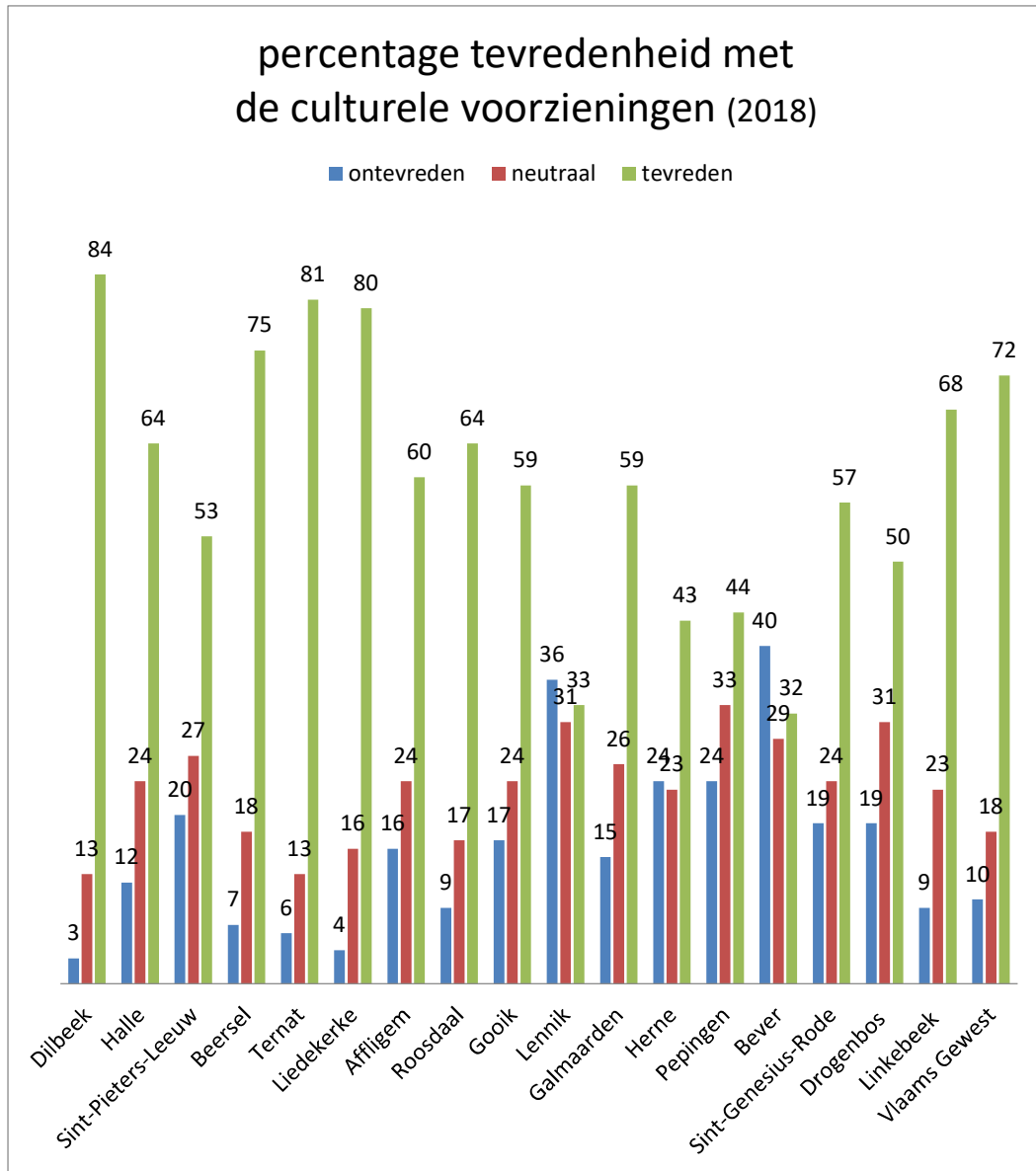
Zoals eerder vermeld, zijn er in alle gemeenten **geïntegreerde vrijetijdsdiensten** die verantwoordelijk zijn voor cultuur, sport, jeugd en toerisme. De vrijetijdswerking in de gemeenten is een samenspel van professionele krachten, werkzaam in de gemeentelijke diensten, cultuur- en gemeenschapscentra en bibliotheken en vrijwilligers in de vele organisaties verenigingen. De gemeentelijke **infrastructuur** voor vrije tijd is goed uitgebouwd in de meeste grote(re) gemeenten. In de kleinere gemeenten is dit veel minder het geval.

De dynamische cultuur- en gemeenschapscentra en lokale bibliotheken werken reeds intensief samen. Dit doen ze structureel en vooral projectmatig. Zo zijn de uitbouw van de Regiobib met een gemeenschappelijk dienstreglement en kwaliteitscharter, mede in het kader van de invoering van het eengemaakte bibliotheeksysteem (EBS), maar ook de bestaande synergieën binnen de cultuurcentra rond het gezamenlijk programmeren, gemeenschappelijke abonnementsformules en het uniform maken van het ticketingsysteem voorbeelden van structurele sectorale samenwerking. Het aanbod verbreedt, de kwaliteit verbetert en de strikte gemeentegrenzen vervagen. Deze aanpak vergroot de dienstverlening aan de inwoners en verruimt aanzienlijk de mogelijkheden van ieders cultuur- en vrijetijdsbesteding.

In hun sterk uitgebouwde bovenlokale, transversale werking richten de Erfgoedcel en de IOED zich niet alleen tot lokale besturen, verenigingen, organisaties en vrijwilligers die met erfgoed aan de slag (willen) gaan, maar ook naar het ruime publiek.

	cultuur- of gemeen- schapscentrum	bibliotheek	Erfgoedcelwerking	IOED-werking
Dilbeek	cc	x	X	x
Halle	cc	x	X	
Sint-Pieters-Leeuw	gc	x	X	x
Beersel	cc	x	X	
Ternat	cc	x	X	
Liedekerke	gc	x	X	
Affligem	gc	x	X	x
Roosdaal	gc	x	X	x
Gooik	gc	x	X	
Lennik	gc	x	X	
Galmaarden	gc	x	X	
Herne	gc	x	X	
Pepingen	gc	x	X	
Bever			X	
Sint-Genesius-Rode	gc	x		
Drogenbos	gc		x	
Linkebeek	gc	(x)		

In de recente Vlaamse Vrijetijdsmonitor (2018) is gepeild naar de **tevredenheid** van de inwoners over het **culturele** en **vrijetijdsaanbod**. Uit bijgevoegde tabel blijkt dat in Dilbeek, Ternat, Liedekerke en Beersel de tevredenheid met de culturele voorzieningen hoog is en ruim het Vlaamse gemiddelde overschrijdt (72%). Elders ligt die aanzienlijk lager, van 64% tot 32%. De gemeenten met een cultuurcentrum een goed uitgebouwde lokale bibliotheek scoren merkkelijk hoger, in de landelijke gemeenten met de minste voorzieningen is de tevredenheid het laagst. Eenzelfde tendens is waarneembaar in de tevredenheid over de recreatieve en sportvoorzieningen.

De **participatie** aan **culturele of vrijetijdsactiviteiten** wordt in de eerste plaats gemeten vanuit het aanbod: het aantal deelnemers, leners, toeschouwers... Voor een deel zijn deze cijfers terug te vinden in de Vrijetijdsmonitor, maar spijtig genoeg zijn ze niet voor alle sectoren en voor alle gemeenten voorhanden, zodat er slechts een onvolledig beeld ontstaat. Toch kunnen hieruit enkele algemene tendensen en inzichten worden afgeleid.

Uit gegevens over het bijwonen van '**culturele evenementen**' in of buiten de gemeente blijkt duidelijk dat de meeste inwoners in Halle, Dilbeek, Beersel, Ternat en Liedekerke – waarschijnlijk door de aanwezigheid van een cultuurcentrum in de buurt en door de nabijheid van Brussel – ruimschoots aan hun trekken komen. Dit geldt evenzeer voor de faciliteitengemeenten. In de landelijke gemeenten ligt de deelname van de inwoners aan culturele evenementen in de eigen gemeente veelal (ver)

onder het Vlaamse gemiddelde (48%), terwijl ze blijkbaar wel makkelijk de weg naar het aanbod elders vinden. Laagdrempelige ‘**pleinevenementen**’ in en (vooral) buiten de eigen gemeente scoren in de hele regio dan weer uitzonderlijk goed.

Hoewel het **bibliotheekgebruik** de laatste jaren in heel Vlaanderen is afgenomen, weten de meeste lokale openbare bibliotheken zich in Pajottenland & Zennevallei vrij goed te handhaven, zeker als we dit afzetten tegenover de zgh. Belfius-index (= indeling van de Vlaamse gemeenten in 16 clusters op basis van de sociaaleconomische context). Overal stijgt het aantal bibliotheekgebruikers jaarlijks **gradueel** (in absolute cijfers), maar niet ten opzichte van de groeiende inwonersaantallen (in relatieve cijfers). De specifieke demografische situatie van de regio en van de Vlaamse Rand in het bijzonder dient hierbij in acht te worden genomen. Opmerkelijk is wel dat het aandeel kinderen en jongeren (tot 15 jaar) gemiddeld hoog is en zich ruim boven het Vlaamse gemiddelde (40,5%) en de Belfius-cluster (36,4%) bevindt.

Alle **culturele actoren** doen veel inspanningen om in hun **werking** en **aanbod** een zo **ruim** en **divers** mogelijk **publiek** aan te trekken. Dit doen ze nu reeds vaak via bovenlokale samenwerking – soms ook over de vertrouwde sectoren heen – en via een betere afstemming van het aanbod, maar ook door (samen) na te denken en te experimenteren met nieuwe werkvormen en methodieken, zoals **cocreatie**. Uit de (onvolledige) cijfers die beschikbaar zijn, slagen ze hier vrij goed in, al blijkt nog een groot deel van de bevolking niet of onvoldoende deel te nemen aan het rijke culturele leven. De culturele organisaties en lokale vrijetijdsdiensten – zeker in de Vlaamse Rand – zijn zich goed bewust van hun aparte positie ten opzichte van Brussel en de grote maatschappelijke veranderingen en uitdagingen die op hen afkomen.

Beleidsadvies dat inwoners kunnen geven via gemeentelijke adviesraden, is een aparte, zeer specifieke vorm van cultuurparticipatie. Alle gemeenten, inclusief de drie facilititeitengemeenten, beschikken over een (Nederlandstalige) cultuurraad. Voorts zijn er nog sport-, jeugd- en seniorenraden, lokale adviescommissies en soms ook dorpsraden (in de deelgemeenten). De meeste gemeentebesturen en cultuurfunctionarissen denken na over een nieuwe invulling van de taken en bevoegdheden van de adviesraden.

De cultuur- en gemeenschapscentra hebben niet alleen een actieve maar ook een **receptieve functie**. Dit is heel belangrijk voor verenigingen, het buurt- en het dorpsleven en losse initiatieven. Hiervoor is de vraag duidelijk groter dan het aanbod. De gemeenschapscentra van vzw ‘de Rand’ hebben hierbij nog een specifieke **gemeenschapsvormende functie** én de opdracht het **gebruik van het Nederlands** te stimuleren. Dit geldt in principe ook voor alle bibliotheken in de regio. Ook zij hebben een ruim takenpakket rond taal- en leesbevordering, o.a. via Taalpunten Nederlands, naast ander vormen van educatie (voor kansengroepen), digitale geletterdheid en mediawijsheid. Bibliotheken zijn

laagdrempelig en spelen bovendien een cruciale rol bij armoedebestrijding en (culturele) integratie. Dit gebeurt in veelal in nauwe samenspraak met de OCMW's en het Huis van het Kind.

Regionale partners in cultuur

In het kader van deze cultuurnota zal niet dieper worden ingegaan op het rijke verenigingsleven en de vele (potentiële) lokale partners die bij cultuur en vrijetijd zijn betrokken, zoals jeugdverenigingen, scholen, woonzorgcentra, horeca, kerkfabrieken... Het lijkt veel nuttiger om in deze fase de verschillende regionale actoren die actief zijn in het culturele veld, in kaart te brengen. Met sommige wordt nu al door een of meerdere partners – structureel of projectmatig – samengewerkt, met andere ligt dit voor de hand. Tijdens het planningsproces werd soms al gepeild naar de mogelijkheden tot (nauwere) samenwerking. Alle gesprekpartners waren overtuigd van de meerwaarde van samenwerking. Informatie-uitwisseling en regelmatig overleg zijn sowieso belangrijk.

Sommige regionale actoren zijn al eerder genoemd, zoals **vzw 'de Rand'** die via een samenwerkingsovereenkomst intensief bij de bovenlokale cultuurwerking zal worden betrokken. Er zal ook regelmatig overleg zijn met andere **intergemeentelijke samenwerkingsverbanden** rond bovenlokale cultuurwerking in de Vlaamse Rand, zoals die in de **Druivenstreek** en de **Noordrand**.

Archeduc – het Vormingplus-centrum in het arrondissement Halle-Vilvoorde – is de uitgelezen partner voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk in de regio. Deze organisatie is zeer actief en aanwezig in de regio, als transversale verbinder, verstrekker van vormingsactiviteiten en vernieuwende vormen van projectwerking rond inclusie en integratie. Ze tracht de kloof tussen burger en beleid te dichten en heeft vele contacten met de welzijnssector. Archeduc bevordert participatie, o.a. van kansengroepen en nieuwkomers uit niet-Europese landen, en reikt sociaal-culturele vorming aan, o.a. rond diversiteit, meertaligheid, informatiegelletterdheid en digitalisering. Door haar al in een vroeg stadium te betrekken, kan Archeduc een constructieve rol spelen bij de opstart van een bovenlokale cultuurwerking in de regio.

Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei, Toerisme Pajottenland & Zennevallei en Pajottenland+ zijn eveneens al eerder genoemd en bevoorrechte partners om bruggen te slaan met recreatie en toerisme, natuur, landschap en erfgoed, lokale economie en streekontwikkeling met tal van mogelijkheden tot samenwerking. Hetzelfde geldt voor de **provincie Vlaams-Brabant** dat nog altijd bevoegd is voor toerisme, leefmilieu en onroerend erfgoed (archeologie, cultuurlandschappen en monumenten) en de werking van de IOED en Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei ondersteunt, alsook het streektoerisme en de promotie van streekproducten.

Met het **Kasteel van Gaasbeek** in Lennik, dat het unieke erfgoedensemble op een eigentijdse, vaak experimentele manier bevraagt aan de hand van tijdelijke projecten met hedendaagse kunst, en het

FeliXart Museum in Drogenbos rond het oeuvre van Felix De Boeck, dat tentoonstellingen en projecten opzet rond avant-gardekunst, alsook met **'den AST'**, het streekmuseum en stadsarchief van Halle, en **Theater Tartaar**, de multidisciplinaire kunstenwerkplaats van mensen met een verstandelijke handicap, en **Zonnelied vzw**, is al overleg geweest.

Het spreekt voor zich dat de contacten met **lokale kunst(enaars)verenigingen en -initiatieven, podia en artistieke werkplekken**, zoals o.a. 'Pep-in-Gen' in Pepingen, Rosario in Bever, Villa Hellebosch in Galmaarden, 'School van Gaasbeek' in Lennik, 'Kunst kraakt Fabriek', graffiti-artisten en 'Pand 58' in Halle, Teirlinckhuis in Beersel, 'KunstenBO(!)SdesArts'... dienen te worden voortgezet en uitgediept. Hetzelfde geldt voor vzw **Muziekmozaïek Folk & Jazz** in Gooik en het **deeltijds kunstonderwijs**. De gemeentelijke 'academies' in Beersel, Dilbeek, Gooik, Halle, Herne, Lennik, Pepingen, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat bieden aan kinderen, jongeren en volwassenen opleidingen in muziek, woord en dans, en zijn een entree naar de wereld van de amateurkunsten in de regio. Ook hier liggen vele kansen tot verdere projectmatige samenwerking, zoals cultuurcentra, bibliotheken en de Erfgoedcel al meermaals hebben bewezen. Dit geldt ook voor diverse **scholengemeenschappen** en gemeentelijke **jeugddiensten** in de streek waarmee de bibliotheken en cultuur- en gemeenschapscentra reeds jarenlang nauwe banden hebben. Met het netwerk van jeugddiensten zijn er reeds meermaals informeel contacten gelegd en liggen vele mogelijkheden tot samenwerking in het verschiet.

Met het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), Natuurpunt, en VELT (de Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren), de Welzijnskoepel West-Brabant (de regionale samenwerkingsorganisatie rond thuiszorg), de Interlokale Vereniging Sportregio Pajottenland en Zuidwest Rand, en de lokale ondernemingsverenigingen van UNIZO (o.a. Affligem, Dilbeek, Halle, Liedekerke) kunnen nog gesprekken worden opgestart. Zo ook met de Centra voor Basiseducatie (CBO) en Volwasseneneducatie (CVO). Ze richten zich op specifieke doelgroepen, o.a. anderstalige nieuwkomers en andere kansengroepen, reiken laagdrempelige opleidingen aan, vaak in samenwerking met de sociale dienst, en zouden cursisten – mede dankzij het systeem van de **Uit-pas** – naar het cultuur- en vrijetijdsaanbod in de streek kunnen leiden.

Landelijke steunpunten en koepelorganisaties

Via de verschillende partners die samen de bovenlokale cultuurwerking opzetten, zijn er nu al hechte banden en contacten met allerlei steunpunten en koepelorganisaties op Vlaams niveau. Deze blijven belangrijk en zullen worden aangevuld met relaties die vanuit het nieuwe beleid in het samenwerkingsverband zullen ontstaan. Deze verbindingen zijn om diverse redenen van belang: voor allerlei inhoudelijke en praktische informatie, ondersteuning, feedback en de aangereikte

vormingsmogelijkheden, om deel te kunnen nemen aan landelijke acties, projecten en activiteiten, en om voeling te houden met het Vlaamse beleid.

De verantwoordelijken van de bovenlokale cultuurwerking zullen op deze expertise en ervaring een beroep kunnen doen, al blijven de meeste landelijke steunpunten en koepelorganisaties vooral sectoraal werken. Ze zijn vaak het rechtstreekse aanspreekpunt voor de partners. Het is echter van belang dat de toekomstige regisseur de netwerken kent en ze – waar nodig of gewenst – kan inschakelen of ernaar kan verwijzen. Al naargelang de bovenlokale cultuurwerking groeit, zullen er – via de partners binnen en buiten het culturele veld – nieuwe connecties bijkomen.

Vooreerst is er natuurlijk het recent opgerichte **Steunpunt Bovenlokale Cultuur**. Tijdens het planingsproces is er intensief en constructief contact geweest met het steunpunt. Er waren ook al enkele informatiesessies en kennismakingsmomenten met andere IGS'en – al dan niet in opbouw – rond cultuur. Hiermee is een solide basis gelegd voor een toekomstige samenwerking. Voorts is er het **Departement Cultuur Jeugd en Media**. Regelmatig contact de Vlaamse administratie is nodig en nuttig om op de hoogte te blijven van de wet- en regelgeving, de diverse subsidiemogelijkheden en beleidsaccenten.

Op dit moment is **Cultuurconnect** voor lokale cultuurhuizen, zoals bibliotheken en cultuur- en gemeenschapscentra, maar ook voor lokale overheden en diensten, de belangrijkste partner rond én expert in digitale cultuur en innovatie in kunst en cultuur. Met de slagzin 'Cultuur zoals je die morgen kan beleven, maar liefst al vandaag' begeleiden ze iedereen in de cultuursector zet ze experimenten op, reikte ze diensten en opleidingen (op maat) aan en helpt ze mee initiatieven op het terrein realiseren. Cultuurspreiding, leesbevordering, participatie, doelgroepenwerking, gemeenschapsvorming, diversiteit... zijn belangrijke waarden en uitgangspunten in de werking van Cultuurconnect. '**Iedereen Leest**' is de partner van de bibliotheken rond lezen en leesbevordering. De organisatie werkt programma's en campagnes uit, zoals de Jeugdboekenmaand, de Voorleesweek, Boekstart en de Kinder- en Jeugdjury. De **Vereniging Vlaamse Cultuur- en gemeenschapscentra (VVC)** is de ledenvereniging van cultuur- en gemeenschapscentra in Vlaanderen en Brussel. De VVC is als belangenbehartiger een belangrijke spreekbuis naar de overheid en een overlegplatform. De VVC ondersteunt haar leden en werkt aan grotere professionalisering.

In de stevig uitgebouwde erfgoedwereld zijn er verschillende spelers op landelijk niveau. De Erfgoedcel kan rekenen op **FARO**, het steunpunt voor cultureel erfgoed. Het biedt vormingen aan, ontwikkelt materiaal zoals bijvoorbeeld de erfgoedapp, informeert over internationale ontwikkelingen en beleid, en organiseert jaarlijks de Erfgoeddag. Er zijn diverse **thematische erfgoedkoepels** die aanspreekbaar zijn voor advies en begeleiding rond specifieke erfgoedthema's, zoals WIE (immaterieel erfgoed), CRKC (religieus erfgoed), ETWIE (technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed), CAG (agrarisch erfgoed), Cemper (podiumkunstenerfgoed). 'Histories' is het aanspreekpunt voor

genealogie, lokaal erfgoed/heemkunde en cultuur van alledag. Herita is de organisatie voor onroerend erfgoed, die eigenaren ondersteunt en jaarlijks de Open Monumentendag organiseert.

‘**publiq**’ – een samensmelting van CJP en CultuurNet (2017) – is de specialist in vrijetijdscommunicatie en marketing van het gevarieerde vrijetijdsaanbod. Ze verbindt mensen met activiteiten en met elkaar door ervoor te zorgen dat ze elkaar vinden. De UiT-databank is het hart van de organisatie en de centrale draaischijf waar alle informatie over vrijetijdsactiviteiten in Vlaanderen wordt ingevoerd, verzameld en opnieuw verspreid. Aan lokale besturen reikt ze instrumenten aan om een doordacht participatiebeleid uit te bouwen. De **UiT-pas** is een vrijetijdskaart die voordelen voor alle pashouders combineert met sociale kortingen voor mensen in armoede.

Voor allerlei deelsectoren zijn er allerlei koepels en steunpunten. Voor jeugdwerk, jeugdbeleid en jeugdinformatie is er **De Ambrassade**. Er zijn verschillende **koepels voor (amateur)kunsten**, zoals Poppunt, Danspunt, Koor en Stem, Vlamo voor instrumentale amateurmusici en Open Doek voor amateurtheatermakers. Alle sociaal-culturele verenigingen en organisaties rond amateurkunsten zijn aangesloten bij **De Federatie**, een landelijke koepelorganisatie die hen vertegenwoordigt en ondersteunt, maar ook vorming aanbiedt en landelijke activiteiten organiseert. Door het nieuwe decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk (2017) zullen alle organisaties en sociaal-culturele bewegingen een ‘verbindende, kritische en laboratoriumrol’ moeten vervullen, met aangepaste functies en praktijken. Dit biedt heel wat aanknopingspunten bij de bovenlokale, transversale cultuurwerking. Ook het steunpunt **Socius** voor sociaal-cultureel volwassenenwerk zal een belangrijke informerende, ondersteunende en vormende rol spelen bij de vertaling van de nieuwe beleidslijnen naar de praktijk.

Het kenniscentrum **Demos vzw** volgt maatschappelijke ontwikkelingen die de cultuur-, jeugdwerk- en sportsector vormgeven, en werkt aan gelijkheid en participatie. Het staat voor cultuur, jeugdwerk en sport die aansturen op maatschappelijke veranderingen en bouwen aan een open, inclusieve en democratische samenleving. **Vzw ‘De wakkere burger’** zet zich in voor de versterking van de ‘samenpraak’ tussen burger en bestuur, de verspreiding van nieuwe participatievormen en de ondersteuning van actieve burgers. Beide organisaties kunnen waardevol zijn om trajecten op te zetten rond vernieuwende vormen van burgerparticipatie en -inspraak.

Troeven en kansen, noden en uitdagingen

Door de gegevens uit de evaluatie van de bestaande samenwerkingsverbanden en de omgevingsanalyse samen te brengen kan een aantal algemene accenten en tendensen worden afgeleid. Zo kunnen de 'troeven en kansen' en de 'noden en uitdagingen' tegenover elkaar worden uitgezet. Wat volgt, is slechts indicatief en dient bij de opstart van de bovenlokale cultuurwerking door de stuurgroep en de regisseur verder te worden verfijnd en ingevuld.

Troeven en kansen	Noden en uitdagingen
Samenwerking en communicatie	
sterke samenwerkingsverbanden binnen de Cultuurregio P&Z: Erfgoedcel, IOED, Regiobib, cultuur- en gemeenschapscentra, cultuur- en vrijetijdsambtenaren...	ondanks overleg en samenwerking onvoldoende gezicht en uitstraling van lokale cultuurwerkers (cultuur- en vrijetijdsambtenaren)
gezamenlijke communicatie naar de bevolking van Erfgoedcel, Toerisme P&Z en Regionaal Landschap P&Z en de cc's uit de regio, i.s.m. de 17 gemeenten, via 'Pajot Zenne Magazine'	projectmatige samenwerkingsverbanden en organisaties die zelf in de regio partners zoeken in het cultuur- en vrijetijdsveld om specifieke activiteiten voor hun doelpubliek te organiseren
samenwerking van de meeste lokale bibliotheken, cc's en gc's en gemeentelijke cultuur- of vrijetijdsdiensten met domeinen jeugd, onderwijs, welzijn en integratie	samenwerking vanuit een bovenlokaal en transversaal perspectief te ontwikkelen
werking van de Interlokale Vereniging Sportregio Pajottenland & Sportregio Zuidwest Rand	
sterke samenwerking van professionele en vrijwillige cultuurwerkers op lokaal vlak	
sterke regionale culturele spelers en sterkhouders	band met regionale culturele sterkhouders voortzetten, verruimen en uitdiepen

Archeduc is vaak partner bij activiteiten en projecten voor specifieke doelgroepen die cc's en gc's, bibliotheken en de Erfgoedcel opzetten	
samenwerking met vzw 'de Rand' met cc's en gc's rond rond programmering, school- en jongerenwerking, optimaal gebruik van infrastructuur en prijsafspraken	
	zeer verscheiden regio met diverse sociaal-demografische profielen, wat specifieke samenwerkingen rond specifieke doelgroepen tussen enkele gemeenten op subregioniveau vraagt
Participatie en cocreatie	
aanzetten tot cocreatie en ervaring met publieksparticipatie van cc's	ervaringen en expertise delen en verduurzamen
ervaring en expertise rond taalbevordering voor kansengroepen en anderstaligen door bibliotheken	aandacht voor taalaspecten van activiteiten door het grote aantal niet-Nederlandstalige inwoners (EU + buiten EU)
lokale cultuurwerkers willen inspraak van de bevolking vernieuwen en bevorderen	sommige doelgroepen en een groot deel van de bevolking nemen niet of onvoldoende deel aan het rijke culturele leven
Transversale werking	
succesvolle transversale werking en communicatie (bv. in het Bruegelproject 2019)	transversale werking met andere beleidsdomeinen exploreren en intensifiëren
groeierende integratie tussen cultuur en vrijetijd op lokaal niveau	ervaringen en expertise delen en verduurzamen

Kennis- en expertisedeling	
kennis- en expertisedeling binnen de Regiobib en tussen cc's en gc's	kennis- en expertisedeling blijft noodzakelijk voor een sterke basiswerking van de sectoren
kennis- en expertisedeling over transversale werking binnen de gemeenten	kennis- en expertisedeling blijft noodzakelijk voor een sterke lokale cultuur- en vrijetijdswerking
Dienstverlening en voorzieningen	
gemeentelijke infrastructuur voor vrije tijd is goed uitgebouwd in de meeste grote(re) gemeenten	voldoende aanbod van infrastructuur in kleinere gemeenten realiseren
goede culturele dienstverlening en voldoende voorzieningen in grote(re) gemeenten	minder culturele dienstverlening en voorzieningen in kleinere gemeenten
	grotere vraag dan het aanbod van receptieve voorzieningen in cultuur- en gemeenschapscentra
Diversiteit	
regio met een grote sociaal-demografische en sociaal-economische verscheidenheid wat heel wat kansen biedt	benadering van specifieke doelgroepen en partners die daar ervaring mee hebben
laagdrempelige 'cultuurhuizen' spelen een belangrijke rol bij armoedebestrijding en (culturele) integratie (i.s.m. de OCMW's en het Huis van het Kind)	verschillende bevolkingsgroepen en inwoners van verschillende gemeenten via cultuur met elkaar in contact brengen

Beleidsplan

Beleidsuitdagingen

In Pajottenland & Zennevallei liggen heel wat kansen om samen te groeien en intergemeentelijk, over de sectoren heen, samen te werken rond cultuur. Hierbij dient zich een aantal **speerpunten** aan waarrond de volgende jaren zal worden gewerkt:

1/

- de cultuurparticipatie van de bewoners in de regio verhogen en meer inclusief maken;
- vanuit cultuur inspelen op actuele maatschappelijke tendensen, zoals de toenemende digitale kloof, de vergrijzing, integratie en taalbeheersing...;

2/

- de culturele dienstverlening uitbreiden en het culturele aanbod beter op elkaar afstemmen en spreiden;

3/

- de lokale mogelijkheden voor cultuurbeleving via cocreatie en eigentijdse vormen van participatie vergroten;

4/

- sterke structuren uitbouwen die de efficiëntie, de professionaliteit en de zichtbaarheid van de cultuurwerking bevorderen.

Bij de uitbouw van de intergemeentelijke samenwerking rond cultuur wordt steeds gestreefd naar een **evenwicht** tussen **sectoraal** en **transversaal**, **lokaal** en **bovenlokaal**, en **kleinere** en **grotere gemeenten**.

Bovenlokale samenwerking rond cultuur biedt kleinere gemeenten de kans om aan te sluiten op een dynamiek en een werking die sectoraal zowel als transversaal de eigen middelen en mogelijkheden overstijgt. Regionale opschaling biedt ook grotere gemeenten heel wat voordelen: efficiëntiewinst, grotere spreiding van de takenlast, betere afstemming en overleg inzake structurele en projectmatige werking en programmering tussen culturele partners, ook met partners en sterkhouders buiten het culturele veld. Zo krijgt elke gemeente de kans om zelf prioriteiten te leggen en zich duidelijker te profileren. Bovendien ontstaat voor de gemeenten nabij Brussel via de bovenlokale cultuurwerking een platform voor en een spreekbuis naar gelijkaardige samenwerkingsverbanden in de Vlaamse rand en de faciliteitengemeenten.

De bovenlokale cultuurwerking wil vooral **voorbeeldpraktijken** van intergemeentelijke en transversale werking stimuleren en opzetten die generiek, lokaal of in enkele gemeenten gemeenschappelijk – geclusterd – kunnen worden gerealiseerd. Opzet is om zoveel mogelijk in te spelen op de lokale noden en mogelijkheden, zodat de opgebouwde kennis, ervaring en middelen optimaal worden ingezet, gedeeld en gespreid. De uitbouw van de bovenlokale cultuurwerking gebeurt met ondersteuning van en in overleg met het Steunpunt Bovenlokale Cultuur en andere steunpunten en landelijke organisaties.

Ambities en opdrachten

Vanuit een vijftal algemene **strategische doelstellingen** volgen concretere, **operationele doelstellingen**. Dit zijn ‘**opdrachten**’ die als ‘**werkwoorden**’ zijn geformuleerd. Hieruit volgt de vertaalslag naar welomschreven **acties** en de verschillende **verantwoordelijkheden**. Aldus zijn de krijtlijnen voor de werking van de bovenlokale cultuurwerking voor de komende jaren uitgezet (zie ook p. 43 e.v.) en is een actieplan voor 2020 (p. 60 e.v.) uitgewerkt. In het schematisch overzicht van actieplan 2020 (p. 62 e.v.) wordt ook concreet aangegeven met welke budgetten dit alles kan worden gerealiseerd.

Strategische en operationele doelstellingen

1. De cultuurparticipatie van de bewoners in de regio verhogen en meer inclusief maken.

- het netwerk, het cultuurlandschap en mogelijke sterkhouders (uit andere sectoren) verder verkennen en in kaart brengen op zoek naar mogelijkheden en kansen;
- de regionale acties en projecten voldoende spreiden over de hele regio;
- overal de drempels voor cultuurparticipatie zoveel mogelijk verlagen (bv. UiT-pas, Taalpunt...) om inclusie te bevorderen;
- met de lokale verantwoordelijken experimenten opzetten met het oog op nieuwe inspraakmogelijkheden van de bevolking rond lokaal cultuurbeleid;
- op regionaal niveau zoeken naar geschikte partners (ook binnen andere sectoren) en communicatiekanalen om de actieve cultuurdeelname binnen alle lagen van de bevolking te stimuleren en te verhogen.

2. De culturele dienstverlening uitbreiden en het culturele aanbod beter op elkaar afstemmen en spreiden.

WORDT :

Bovenlokaal cultuurbeleid ontwikkelen waar samenwerking over sectoren en gemeentegrenzen heen centraal staat. Wat wordt de rol van de lokale culturele spelers in de toekomst

- Actie 1: Noordrand verkent met de bestaande culturele netwerken hoe ze hun eigen werking nog verder en beter kunnen afstemmen op de strategische uitdagingen voor de regio, en ondersteunt hen bij het nastreven daarvan.
- Actie 2: Noordrand ondersteunt de bestaande culturele netwerken bij het vernieuwen en verbreden van de sectorspecifieke uitdagingen.
- Actie 3: Noordrand verkent de mogelijkheid van nieuwe culturele netwerken (bv. cultureel erfgoed), alsook van culturele werkgroepen binnen netwerken van andere beleidsdomeinen (bv. jeugd).
- Actie 4: Noordrand organiseert en ondersteunt een cultuurbrede adviesgroep met deelname van de verschillende culturele deelsectoren en mogelijks nog breder.

- de Regiobib verbreedt het aanbod en de dienstverlening in elke gemeente, o.a. door het invoeren van een gemeenschappelijk dienstreglement, een regionaal collectiebeleid, een gezamenlijk uitleenbeleid..., zodat het aanbod en de kwaliteit van de dienstverlening voor alle inwoners in de regio aanzienlijk stijgt;
- de cultuur- en gemeenschapscentra en lokale cultuurdiensten stemmen hun backoffice en programmering onderling nog meer af, rekening houdend met de lokale noden en mogelijkheden, en met aandacht voor wat er leeft in de Vlaamse rand;
- verder uitwerken van een aangepast aanbod voor specifieke doelgroepen, zoals o.a. onderwijs, jeugd, ouderen, mensen in armoede, met migratie-achtergrond...;
- prospectie naar voorbeeldpraktijken en methodieken elders in Vlaanderen (of verderop) rond de optimalisering van de dienstverlening en het aanbod binnen cultuur.

3. Vanuit cultuur inspelen op actuele maatschappelijke tendensen.

SD4 - Strategische Doelstelling 4: Strategische uitdagingen voor de regio

- Actie 1:
- Actie 3: Prospectie per strategische uitdaging van mogelijke transversale strategische partnerships (bv. onderwijs, jeugd, welzijn, toerisme, onroerend erfgoed, integratie).
- Actie 4: Detecteren per strategische uitdaging van relevante actoren en inspirerende praktijkvoorbeelden of knowhow binnen en buiten de regio omtrent de vijf prioritaire uitdagingen.
- Actie 5: Mee stimuleren en faciliteren van vernieuwende initiatieven die inspelen op één of meer strategische uitdagingen voor de regio.
- Actie 6: Stimuleren en faciliteren van gezamenlijke initiatieven die inzetten op andere urgente thema's die zich aandienen in de periode 2020-2025.

- de digitale geletterdheid en mediawijsheid van diverse doelgroepen vergroten samen met andere lokale, regionale en Vlaamse partners;
- stimuleren en verbeteren van de kennis en het gebruik van het Nederlands op alle niveaus binnen de samenleving, met speciale aandacht voor anderstaligen en kansengroepen;
- acties en programma's opzetten rond ecologische, sociale, technologische transitithema's voor en met medewerkers, diverse doelgroepen en een breed publiek.

4. De lokale mogelijkheden voor cultuurbeleving via cocreatie en eigentijdse vormen van participatie vergroten.

SD3 - Strategische Doelstelling 3: Mini-steunpunt

Noordrand verkent, faciliteert en ondersteunt vernieuwende culturele praktijken met een (potentieel) bovenlokaal karakter en helpt bij de verduurzaming en verspreiding ervan.

- Actie 1: Kennisopbouw over en monitoring van het bovenlokale cultuurveld (actoren, vernieuwende praktijken en mogelijke externe partners).
- Actie 2: Inspireren en ondersteunen van (potentieel) vernieuwende culturele praktijken. en bemiddelen van uitwisseling en/of samenwerking met andere relevante actoren.
- Actie 3: Toeleiden naar externe resources die vernieuwing en versterking mogelijk maken (financiering, knowhow, infrastructuur).
- Actie 4: Communiceren en delen van vernieuwende praktijken binnen en buiten de regio.
- Actie 5: Afstemming en samenwerking over dit alles met het steunpunt voor Bovenlokale Cultuur.

- lokaal en regionaal noden en mogelijkheden detecteren en initiatieven stimuleren en opzetten rond cocreatie en vernieuwende vormen van (cultuur)participatie in samenspraak met de verschillende partners;
- voorbeeldpraktijken en methodieken rond cocreatie in de regio, Vlaanderen (en elders) opsporen, alsook processen en projecten opstarten en begeleiden om deze ook inspirerend te laten zijn en in de dagelijkse werking of programmering op te nemen;
- gezamenlijk nieuwe projectformats ontwikkelen en uitwerken die elke gemeente op eigen maat kan invullen met bovenlokale ondersteuning (proces- en/of projectbegeleiding, communicatie...), zoals bv. Zennetoer, Weg van Klassiek, UP.lab - Claim your Space...;
- scheppen van ruimte en mogelijkheden door gemeenschappelijke infrastructuur, materialen en/of faciliteiten uit te wisselen, zoals bv. intergemeentelijk transport, een bibliobus, beamers en labtops, mobiele werkplaatsen...;
- regelmatig samenbrengen van professionele en niet-professionele culturele actoren (o.a. vrijwilligers, buurtcomités...) voor overleg en samenwerking, en opzetten van 'lerende' netwerken.

5. Sterke structuren uitbouwen die de efficiëntie, professionaliteit en zichtbaarheid van de bovenlokale en transversale cultuurwerking bevorderen.

- samenbrengen en coördineren van een stuurgroep die de partners vertegenwoordigt en die de structurele bovenlokale en transversale werking en projecten regelmatig opvolgt, begeleidt en bijstuurt;

- cultuurmedewerkers ontmoeten elkaar regelmatig en wisselen ervaringen en expertise uit met het oog op het versterken en verduurzamen van de bovenlokale, transversale werking;
- specifieke netwerken van cultuurwerkers en beleidsverantwoordelijken ondersteunen de dagelijkse culturele werking van, tussen en binnen de gemeenten;
- projectteams zetten samen projecten op, werken subsidiedossiers uit, realiseren en evalueren achteraf hun project;
- transversale overlegmomenten en projecten opzetten binnen structurele samenwerking met de Erfgoedcel, de IOED en vzw 'de Rand';
- gezamenlijk communiceren en hiertoe de geijkte instrumenten ontwikkelen (samen met de Erfgoedcel en de IOED);
- door middel van een gezamenlijke backoffice de efficiëntie vergroten en de takenlast vermindere bij de individuele partners, door o.a. samenaankoop, marktconsultatie, aanbestedingen, aanmaak lastenboeken...

Actieplan en verantwoordelijkheden

De beoogde bovenlokale, transversale regiowerking rond cultuur zal worden aangestuurd door een **'regisseur' (5/5 VTE)** en bijgestaan door een **administratief medewerker (1/5 VTE)**, een **algemene coördinator (1/5 VTE)** en een **stuurgroep**. Dit gebeurt samen met lokale cultuurwerkers en medewerkers uit bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra, gemeentelijke cultuur- en vrijetijdsdiensten die binnen hun reguliere opdracht een **mandaat** hebben om bovenlokaal en/of transversaal te werken. Dit kan gebeuren in project- of werkgroepen. Daarnaast is er ook overleg met en ondersteuning vanuit de **koepelwerking** binnen Cultuurregio P&Z.

De **regisseur** verkent mogelijkheden en ziet kansen op het terrein, heeft inzicht in de gemeentelijke en organisatorische praktijk, brengt mensen bij elkaar en motiveert, is een netwerker en teamspeler, verbindt allerlei partners en faciliteert. Hij/zij heeft en houdt overzicht, begeleidt, coördineert en evalueert processen en projecten, zoekt naar geschikte methodieken en voorbeeldpraktijken binnen en buiten de regio en helpt samen met de actoren en **werkgroepen** draaiboeken en/of projectplannen opzetten, en houdt contact met koepelorganisaties en steunpunten in Vlaanderen. Voorts vertegenwoordigt de regisseur de intergemeentelijke samenwerking rond cultuur, communiceert, luistert en houdt de (interne) evenwichten in het oog, kan aansturen en delegeren, en tracht de resultaten en de dynamiek van de werking te consolideren.

De regisseur overlegt voortdurend met de actoren en partners, alsook met de algemene coördinator en kan voor praktische ondersteuning voor de werking rekenen op hulp van de administratieve medewerker. Zij worden hierin bijgestaan door een **stuurgroep** met vertegenwoordigers van de

verschillende partners, inclusief vzw 'de Rand', alsook vertegenwoordigers en/of experts uit andere beleidsdomeinen en het bestuur. Deze stuurgroep tekent mee de krijtlijnen uit van de bovenlokale cultuurwerking, fungeert als klankbord en inspireert, adviseert en zorgt voor begeleiding, evalueert de werkprocessen en resultaten, en bewaakt de doelstellingen en het jaarlijkse actieplan, en stuurt – indien nodig - bij.

De Erfgoedcel P&Z heeft binnen de Cultuurregio P&Z het pad geëffend om een bovenlokale cultuurwerking mogelijk te maken, en beschikt over de meeste expertise en ervaring rond bovenlokale, transversale werking. Vandaar dat de regisseur zal worden bijgestaan door de **algemene coördinator** die de werking van de Erfgoedcel, de IOED en Bovenlokale Cultuurwerking op elkaar afstemt, alsook die van de Regiobib en cc's & gc's (zie Organogram). In die zin bewaakt hij vanuit een koepelvisie – namens de Raad van Bestuur van de Cultuurregio P&Z – de bovenlokale cultuurwerking en vervult hij een belangrijke verbindende en ondersteunende rol.

De realisatie van een gedegen en gedragen bovenlokaal, transversaal cultuurbeleid is complex en vergt een groeiproces over de beleidsperiode heen. Wel kan al indicatief worden aangegeven wie wat gaat doen. In het actieplan 2020-'25 wordt aangegeven welke acties kaderen in de regierol en welke partner als 'actor' welke rol zal opnemen (zie doelstellingen en actieplan 2020-'25). Op basis van de doelstellingen en de bijbehorende verantwoordelijkheden komen we tot een concreet actieplan voor het eerste werkjaar 2020 (zie p. 60 e.v.). Ook hier wordt telkens aangegeven welke acties en verantwoordelijkheden zoal vervat liggen in de regie- en in de actorrol.

Doelstellingen en acties 2020-'25

(met reeds voorbeeldacties uit het actieplan 2020)

	doelstelling 1	regierol	actorrol	spreiding
SD1	De cultuurparticipatie van de bewoners in de regio verhogen en meer inclusief maken			
SD1 OD1	<i>Het netwerk, het cultuurlandschap en mogelijke sterkhouders (uit andere sectoren) verkennen en in kaart brengen op zoek naar mogelijkheden en kansen</i>			alle gemeenten
actie	De regisseur legt contact met culturele sterkhouders en belangrijke regionale initiatieven en verkent de mogelijkheden (bv. School van Gaasbeek, Pep-in-Gen, Villa Hellebosch...)	Contacten leggen en partners bovenlokaal bijeen brengen	Partners identificeren, werking van regionale partners koppelen aan lokale werking	
actie	Uitwerken van structurele en projectmatige samenwerking met vzw de Rand	Beleidslijnen samen uitzetten, afspraken maken en taken verdelen	Projecten uitwerken, taken uitvoeren zoals afgesproken	
actie	De regisseur legt contact met sterkhouders uit andere sectoren (bv. regionale jeugdwerking)	Contacten leggen en partners bovenlokaal bijeen brengen	Partners identificeren, werking van regionale partners koppelen aan lokale werking	
SD1 OD2	<i>De regionale acties en projecten voldoende spreiden over de hele regio</i>			alle gemeenten
actie	'Boekenstoet' (voorlezen en culturele activiteiten voor kansarme kinderen) als methodiek uitrollen in de hele regio, als opstap naar vrijetijdparticipatie; hierbij vrijwilligers inschakelen en begeleiden	Methodiek samen met Regiobib op punt stellen Overleg voeren met lokale actoren Gezamenlijke communicatie voeren	Activiteiten lokaal organiseren Vrijwilligers begeleiden Lokale communicatie	

	zie ook SD 4 OD 3			
actie	Regelmatig overleg om acties en projecten voldoende te spreiden in overleg met stuurgroep	Organisatie van stuurgroepvergaderingen en andere overlegmomenten	Input geven aan stuurgroep en ander overleg, bovenlokale afspraken lokaal opvolgen en uitvoeren	
actie	Een pilootproject rond makerspaces in enkele gemeenten realiseren: makerspaces aanbieden aan bepaalde doelgroepen en koppelen aan erfgoed, hiervoor samenwerken met scholen en integratiediensten zie ook SD 3 OD 4 & SD 4 OD 3	Projectplan maken Partners bovenlokaal en transversaal bij elkaar brengen Gezamenlijke communicatie Projectevaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
actie	Digitale geletterdheid bevorderen door middel van een regionale digitale week zie ook SD 3 OD 4	Draaiboek maken Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Activiteiten lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
actie	Projecten van cultuur- en gemeenschapscentra als Zennetoer en kunst in de openbare ruimte uitrollen in de hele regio zie ook SD 4 OD 3	Draaiboek maken Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Activiteiten lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
actie	Het bestaande regionale netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra versterken en vernieuwen, door onderlinge afstemming van de werking rond programmering, projecten, backoffice, ticketing...	Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Partneroverleg faciliteren Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Afspraken lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
actie	Leesbevorderings- en taalbeheersingsactiviteiten opzetten in de hele regio, in samenwerking met onderwijs	Draaiboek maken Partners bovenlokaal bij elkaar brengen	Partners identificeren Activiteiten lokaal uitvoeren	

		Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Lokale communicatie Lokale evaluatie	
SD1 OD3	<i>De drempels voor cultuurparticipatie zoveel mogelijk verlagen (bv. UiT-pas, Taalpunt...) om inclusie te bevorderen</i>			alle gemeenten
actie	Overleg met lokale cultuurwerkers rond toepassingsmogelijkheden UiT-pas, opvolging en evaluatie	Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Overleg faciliteren	Lokaal overleg voeren	
actie	De regisseur onderzoekt de interesse bij lokale besturen om met de UiT-pas aan de slag te gaan	Contacten onderhouden met gemeentebesturen, in samenspraak met lokale actoren Resultaten van contacten bundelen en gebruiken als basis voor verder traject	Lokaal aanspreekpunt zijn	
actie	Overleg met Regiobib en lokale bibliotheekmedewerkers rond uitbouw Taalpunt, opvolging en evaluatie zie ook SD 3 OD 2	Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Plan voor Taalpunten maken Gezamenlijke communicatie Gezamenlijke opvolging en bijsturing	Input vanuit lokale situatie geven Lokale contacten leggen met partners Taalpunt lokaal opzetten en opvolgen	
SD1 OD4	<i>Met lokale verantwoordelijken experimenten opzetten met het oog op nieuwe inspraakmogelijkheden van de bevolking rond lokaal cultuurbeleid</i>			alle gemeenten
actie	Een pilootproject realiseren rond de innovatie van adviesverlening en inspraak (door de bevolking) in de gemeenten (methodiek + voorbeeldpraktijken) zie ook SD 4 OD 3	Partners bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten – voorbeeldpraktijken detecteren	Lokale partners betrekken Methodiek toepassen Methodiek lokaal evalueren	

		Overleg faciliteren Methodiek uitwerken en evalueren		
SD1 OD5	<i>Op regionaal niveau zoeken naar geschikte partners (ook uit andere sectoren) en communicatiekanalen om de actieve cultuurdeelnemers binnen alle lagen van de bevolking te stimuleren en te verhogen</i>			
actie	Prospectie en regelmatig overleg met organisaties en diensten, zoals Archeduc en vzw de Rand, over de sectoren heen, met het oog op het uitwerken van projecten met gemeentes die hierin interesse hebben	Contacten leggen en partners bovenlokaal bijeen brengen	Input geven over lokale noden en mogelijkheden	
actie	Gezamenlijk communiceren (analoog en digitaal) en opzetten en onderhouden van een IGS-website	Partners bij elkaar brengen en werkgroep opstarten Verantwoordelijkheden en aanpak afbakenen	Input geven en deelname werkgroep Verantwoordelijkheden en aanpak afbakenen	

	doelstelling 2	regierol	Actorrol	spreiding
SD2	De culturele dienstverlening uitbreiden en het culturele aanbod beter op elkaar afstemmen en spreiden			
SD2 OD1	<i>De Regiobib verbreedt het aanbod en de dienstverlening in elke gemeente, zodat het aanbod en de kwaliteit van de dienstverlening voor alle inwoners in de regio aanzienlijk stijgt</i>			alle gemeenten

actie	Kwaliteitsvolle opschaling van de werking (lokaal + regionaal) door invoering van een gemeenschappelijk dienstreglement i.f.v. het eengemaakt bibliotheeksysteem (EBS, eind 2020)	Coördineren van Regiobib-overleg Contact met Vlaamse koepels en steunpunten	Afspraken lokaal implementeren EBS lokaal invoeren	
actie	Opstart van een regionaal collectie- en een gezamenlijk uitleenbeleid	Coördineren van Regiobib-overleg Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Gezamenlijke communicatie	Afspraken lokaal implementeren	
actie	Opvolging en begeleiding van lokale bibliotheken in de diverse gemeenten (op locatie, indien nodig)	Coördineren van Regiobib-overleg		
actie	Nagaan van mogelijkheden tot transversale (samen)werking met andere partners (ook buiten cultuur), terugkoppeling naar de stuurgroep	Partners bij elkaar brengen Overleg faciliteren (binnen Regiobib, met stuurgroep)	Afspraken lokaal implementeren	
actie	Ondersteuning van regionale erfgoedwerking als uitleen- en toonplek (bv. erfgoedsectie, uitleen boekentrolleys en spelen, verkoop van erfgoedpublicaties) met duidelijke communicatie	Partners bij elkaar brengen Overleg faciliteren Gezamenlijke communicatie	Acties lokaal implementeren Lokale communicatie	
SD2 OD2	<i>De cultuur- en gemeenschapscentra en lokale cultuurdiensten stemmen hun backoffice en programmering onderling nog meer af, rekening houdend met de lokale noden en mogelijkheden, en met aandacht voor wat er leeft in de Vlaamse Rand</i>			alle gemeenten
actie	Hechtere samenwerking en gezamenlijke programmering van clusters van cultuur- en gemeenschapscentra realiseren	Overleg tussen cultuur- en gemeenschapscentra faciliteren Gezamenlijke communicatie	Gezamenlijke programmatie maken en uitvoeren	

actie	Afstemming tussen gemeentes over de organisatie van gemeenteoverschrijdende, impactvolle producties (bv. straattheater, klassiek, circus,)	Overleg tussen cultuur- en gemeenschaps-centra faciliteren Afspraken vastleggen Gezamenlijke communicatie	Gezamenlijke programmatie maken en uitvoeren	
actie	Regelmatig overleg van het netwerk van cc's en gc's rond werking en afstemming backoffice, programmering...; terugkoppeling naar de eigen diensten en stuurgroep	Overleg tussen cultuur- en gemeenschaps-centra faciliteren	Afspraken lokaal implementeren	
actie	Opstart van teams rond gemeenschappelijke problemen en mogelijkheden (op locatie)	Overleg faciliteren		
actie	Regelmatig overleg met andere cc's en gc's in de Vlaamse rand en eventuele afstemming van programmering en samenwerking, bv. cc's in de Noordrand, vzw de Rand, terugkoppeling naar de stuurgroep	Overleg faciliteren		
SD2 OD3	<i>Uitwerken van een aangepast aanbod voor specifieke doelgroepen, zoals onderwijs, jeugd, ouderen, mensen in armoede, met migratie-achtergrond...</i>			alle gemeenten
actie	Prospectie van noden, mogelijkheden en kansen om sectoraal of transversaal te werken rond specifieke doelgroepen, uitwerken van een plan van aanpak (met prioriteiten, tijdspad, financieringsmogelijkheden...), i.s.m. vzw 'de Rand'	Prospectie uitvoeren Overleggen met (potentiële) partners	Input over kansen en noden geven vanuit lokale context Lokale partners benaderen	
actie	Opstarten van projectteams rond specifieke thema's en/of doelgroepen, i.s.m. vzw 'de Rand' zie ook SD 4 OD 3	Projectteams ondersteunen	Actief meewerken aan projectteams	

actie	Een project opzetten rond programmering van niche-genres, zoals wereldmuziek of klassieke muziek, extra middelen hiervoor zoeken zie ook SD 4 OD 3	Partners bijeen brengen Projectplan maken Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
SD2 OD4	<i>Prospectie naar voorbeeldpraktijken en methodieken elders in Vlaanderen (of verderop) rond de optimalisering van de dienstverlening en het aanbod binnen cultuur</i>			alle gemeenten
actie	Prospecteren, contacten leggen en bevragen van voorbeeldpraktijken en methodieken rond de optimalisering van de dienstverlening en het aanbod binnen cultuur, proactief bij aangrenzende projectverenigingen Druivenstreek en Noordrand, elders in Vlaanderen via het steunpunt	Prospectie uitvoeren Overleggen met (potentiële) partners Bevindingen terugkoppelen naar partners en actoren		
actie	Organiseren van uitwisselingsmogelijkheid (op locatie) of workshop(s) voor cultuurwerkers in de regio om de voorbeeldpraktijken en methodieken te leren kennen	Plan maken Partners bijeen brengen Communicatie met partners en actoren	Praktische organisatie van workshops en andere activiteiten	
actie	De programmatie van bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra en lokale cultuurdiensten op elkaar afstemmen en witte vlekken invullen	Overleg faciliteren Afspraken vastleggen	Afspraken lokaal implementeren	

	doelstelling 3	regierol	actorrol	spreiding
SD3	Vanuit cultuur inspelen op actuele maatschappelijke tendensen			

SD3 OD1	<i>De digitale geletterdheid en mediawijsheid van diverse doelgroepen vergroten samen met andere lokale, regionale en Vlaamse partners</i>			alle gemeenten
actie	Bij erfgoedacties rond digitalisering waar mogelijk de Regiobib betrekken als bevoorrechte partner		Overleg Erfgoedcel-Regiobib	
actie	Cc's, gc's en bibliotheken waar mogelijk betrekken bij initiatieven van de Erfgoedcelwerking		Overleg Erfgoedcel-cultuur-en gemeenschapscentra	
actie	Een pilootproject van bibliotheken rond digitalisering met partners in een aantal gemeenten realiseren zie ook SD 4 OD 3	Partners bijeen brengen Projectplan maken Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
SD3 OD2	<i>Stimuleren en verbeteren van de kennis en het gebruik van het Nederlands op alle niveaus binnen de samenleving, met speciale aandacht voor anderstaligen en kansengroepen</i>			alle gemeenten
actie	Overleg met Regiobib en lokale bibliotheekmedewerkers rond uitbouw Taalpunt, opvolging en evaluatie, , alsook uitwerking van andere initiatieven met andere partners binnen en buiten cultuur i.s.m. vzw 'de Rand' zie ook SD 1 OD 3	Samenstelling werkgroep(en) Aanmaak plan van aanpak Realisatie (vorming & materialen) Evaluatie	Praktisch projectmanagement Project uitvoeren Interne evaluatie	
SD3 OD3	<i>Verder uitbouwen van een gerichte culturele werking voor en met scholen</i>			alle gemeenten
actie	Verder samenwerken aan een geschikt aanbod samen met en voor scholen en waar mogelijk bestaande	Partners bijeen brengen Instrumenten beschikbaar stellen	Partners identificeren Instrumenten gebruiken	

	instrumenten inzetten (ook vanuit de Erfgoedcelwerking, bv. Tripz, Buurten met erfgoed)			
actie	Een methodiek uitwerken om de samenwerking met scholen te optimaliseren en te stroomlijnen	Partners bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten – voorbeeldpraktijken detecteren Overleg faciliteren Methodiek uitwerken Methodiek gezamenlijk evalueren	Lokale partners betrekken Methodiek toepassen Methodiek lokaal evalueren	
actie	Gezamenlijk programmeren voor scholen	Overleg tussen partners faciliteren Afspraken vastleggen Gezamenlijke communicatie	Gezamenlijke programmatie maken en uitvoeren	
SD3 OD4	<i>Verder uitbouwen van een gerichte culturele werking voor en met het jeugdwerk</i>			alle gemeenten
actie	Een project opzetten vanuit de wisselwerking tussen jeugd en cultuur, met het oog op de aanvraag van extra subsidies, om de reikwijdte ervan te vergroten zie SD 5 OD 4 & SD4 OD 3	Partners jeugd en cultuur bovenlokaal bij elkaar brengen Overleg faciliteren Projectplan maken Subsidieaanvraag maken	Lokale partners identificeren Lokale input voor projectplan geven	
actie	Regelmatig contacten onderhouden met de regionale jeugdwerking, proactief de beleidsplannen delen en hen betrekken waar mogelijk	Contacten leggen en partners bovenlokaal bijeen brengen Overleg faciliteren		
actie	Proactief het beleidsplanningsproces van de regionale jeugdwerking opvolgen	Overleg bijwonen en input geven vanuit bovenlokale cultuurwerking		
SD3 OD5	<i>Acties en programma's opzetten rond ecologische, sociale, technologische transitie-</i>			alle gemeenten

	<i>thema's voor en met medewerkers, diverse doelgroepen en een breed publiek</i>			
actie	Een pilootproject rond makerspaces in enkele gemeenten realiseren: makerspaces aanbieden aan bepaalde doelgroepen en koppelen aan erfgoed, hiervoor samenwerken met scholen en integratiediensten zie ook SD 1 OD 2 & SD 4 OD 3	zie SD 1 OD 2 zie SD 4 OD 3		
actie	Digitale geletterdheid bevorderen door middel van een regionale digitale week zie ook SD 1 OD 2	zie SD 1 OD 2		
actie	Goede praktijken uitwisselen	Goede praktijken detecteren Uitwisseling organiseren	Goede praktijken doorgeven	
actie	Een kleine regionale actie rond een duurzame ontwikkelingsdoelstelling realiseren, bijvoorbeeld op de fiets naar de bibliotheek of het cultuurcentrum	Partners bij elkaar brengen Actieplan opstellen Gezamenlijke communicatie	Actie lokaal uitvoeren Lokale communicatie	
actie	Op zoek gaan naar product vernieuwing, in samenwerking onder andere met Cultuurconnect en Archeduc; hiermee aansluiten bij digitale geletterdheid	Prospectie uitvoeren Contacten onderhouden met relevante regionale en Vlaamse partners		

	doelstelling 4	regierol	actorrol	spreiding
SD4	De lokale mogelijkheden voor cultuurbeleving via cocreatie en eigentijdse vormen van participatie vergroten			

SD4 OD1	<i>Lokaal en regionaal noden en mogelijkheden detecteren en initiatieven stimuleren en opzetten rond cocreatie en vernieuwende vormen van (cultuur)participatie in samenspraak met de verschillende partners</i>			alle gemeenten
actie	Andere actoren opsporen (zoals Pep-in-gen, Villa Hel-lebosch, Teirlinckhuis, Rosario...) en lokale initiatieven (zoals Wereldmaand en Coderujo...) en samen een traject opstarten	Contacten leggen en partners bovenlokaal bij elkaar brengen Overleg met partners faciliteren	Partners identificeren, werking van partners koppelen aan lokale werking	
SD4 OD2	<i>Voorbeeldpraktijken en methodieken rond cocreatie in de regio, Vlaanderen (en elders) opsporen, alsook processen en projecten opstarten en begeleiden die inspireren en in de dagelijkse werking of programmering opnemen</i>			alle gemeenten
actie	Een sterk gezamenlijk testproject in de steigers zetten en uitvoeren met diverse activiteiten voor diverse doelgroepen in de regio	Projectplan maken Partners bovenlokaal en transversaal bij elkaar brengen Gezamenlijke communicatie Projectevaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	
actie	De stuurgroep en de erfgoedcel delen kennis en expertise over cocreatie en participatie en ondernemen samen acties, waar gewenst	Kennisdeling faciliteren	Kennis en ervaring inbrengen in en meenemen uit overleg	
actie	Het pilootproject cocreatie wereldmuziek ('Arabische Nachten') uitrollen in de regio zie ook SD 4 OD 3	Projectformat uitschrijven Projectpartners bij elkaar brengen Gezamenlijke communicatie Projectevaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	

SD4 OD3	<i>Gezamenlijk nieuwe projectformats ontwikkelen en uitwerken die elke gemeente op eigen maat kan invullen met bovenlokale ondersteuning (proces- en/of projectbegeleiding, communicatie...)</i>			alle gemeenten
actie	zie SD 1 OD 2, SD 1 OD 4, SD 2 OD 3, SD 3 OD 1, SD 3 OD 3, SD 3 OD 4, SD 4 OD 2			
SD4 OD4	<i>Scheppen van ruimte en mogelijkheden door uitwisseling van gemeenschappelijke infrastructuur, materialen en/of faciliteiten sectoraal en transversaal</i>			alle gemeenten
actie	Cultuur- en gemeenschapscentra en bibliotheken delen proactief hun lokalen/faciliteiten/materialen met elkaar en de Erfgoedcel; de Erfgoedcel deelt proactief haar uitleenmateriaal	Overzicht maken van infrastructuur en faciliteiten Afspraken maken over delen Afspraken en overzicht communiceren naar alle partners	Informatie geven over lokaal beschikbare infrastructuur en faciliteiten	
actie	Een inventaris van uitleenmateriaal in de gemeenten maken, met het oog op gezamenlijk gebruik	Inventaris maken	Informatie geven over lokaal uitleenmateriaal	
actie	Een systeem ontwikkelen voor een pool van materialen en een regionale uitleendienst	Partners bij elkaar brengen Overleg faciliteren Systeem opzetten Bovenlokale communicatie	Bovenlokaal systeem koppelen aan en afstemmen met lokale systemen	
actie	Zoeken naar partners en middelen buiten de social profitsector	Prospecteren		

SD4 OD5	<i>Regelmatig samenbrengen van professionele en niet-professionele culturele actoren (o.a. vrijwilligers, buurtcomités...) voor overleg en samenwerking, en opzetten van 'lerende' netwerken</i>			alle gemeenten
actie	Goede voorbeeldpraktijken zoeken en een methodiek ontwikkelen om de vinger aan de pols te houden bij verenigingen en hun werking te faciliteren	Overleg tussen lokale cultuurwerkers faciliteren Voorbeeldpraktijken detecteren, in en buiten de regio Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Methodiek ontwikkelen	Lokale goede praktijken detecteren	

	doelstelling 5	regierol	actorrol	spreiding
SD5	Sterke structuren uitbouwen die de efficiëntie, professionaliteit en zichtbaarheid van de bovenlokale en transversale cultuurwerking bevorderen			
SD5 OD1	<i>Samenbrengen en coördineren van een stuurgroep die de partners vertegenwoordigt en die de structurele bovenlokale en transversale werking en projecten regelmatig opvolgt, begeleidt en bijstuurt</i>			alle gemeenten
actie	Samenbrengen en coördineren van een stuurgroep die de partners vertegenwoordigt en die de	De werking van de stuurgroep valt geheel in de regierol	Afspraken in stuurgroep lokaal terugkoppelen en uitvoeren	

	structurele bovenlokale en transversale werking en projecten regelmatig opvolgt, begeleidt en bijstuurt			
actie	Een tweedaagse organiseren voor en met alle partners in het samenwerkingsverband om elkaar te ontmoeten en beter te leren kennen, te focussen en het concrete programma van het werkjaar vast te leggen met het oog op gerichte keuzes, daadkracht en verdere acties	Partners identificeren en contacteren Tweedaagse organiseren Actieplan 2020 vastleggen	Lokale partners identificeren Praktische organisatie Lokale communicatie	
SD5 OD2	<i>Cultuurmedewerkers ontmoeten elkaar regelmatig en wisselen ervaringen en expertise uit met het oog op het versterken en verduurzamen van de bovenlokale, transversale werking</i>			alle gemeenten
actie	Regelmatige ontmoetingen tussen cultuurmedewerkers (op locatie en op alle niveaus), waarop cultuur- en erfgoedthema's besproken worden	Collegagroepen ondersteunen en faciliteren Expertisedeling stimuleren Communicatie tussen collegagroepen op gang brengen en ondersteunen, collegagroepen thematisch bij elkaar brengen		
actie	Kleine gemeenschapscentra samenbrengen en hen helpen antwoorden te vinden op hun noden en vragen (bv. rond gedeelde programmering,)	Collegagroepen ondersteunen en faciliteren	Input geven aan collegagroepen, resultaten lokaal terugkoppelen	
actie	Besturen van grote(re) gemeenten samenbrengen en overleggen over grote maatschappelijke thema's	Met stuurgroep thema's bepalen Bestuurders bijeen brengen, overleg faciliteren		
actie	Kennis- en expertisedeling organiseren	Collegagroepen ondersteunen en faciliteren	Input geven aan collegagroepen, resultaten lokaal terugkoppelen	
actie	Studiereizen/praktijksafari's organiseren	Met collegagroepen doel en inhoud bepalen	Praktische organisatie	

SD5 OD3	<i>Specifieke netwerken van cultuurwerkers en beleidsverantwoordelijken ondersteunen de dagelijkse culturele werking van, tussen en binnen de gemeenten</i>			alle gemeenten
SD5 OD4	<i>Projectteams zetten samen projecten op, werken subsidiedossiers uit, realiseren en evalueren achteraf hun project sectoraal en transversaal</i>			alle gemeenten
actie	Samenbrengen en begeleiden van minstens 6 projectteams, na prospectie en evaluatie	Projectteams ondersteunen	Prospectie Praktische werking projectteams	
actie	Een project opzetten vanuit de wisselwerking tussen jeugd en cultuur, met het oog op de aanvraag van extra subsidies, om de reikwijdte ervan te vergroten zie SD 3 OD 3			
actie	Subsidiedossiers mee helpen ontwikkelen en schrijven voor gezamenlijke projecten van Regiobib, cc's en gc's, gemeenten	zie SD 3 OD 3		
SD5 OD5	<i>Transversale overlegmomenten en projecten opzetten binnen structurele samenwerking met de Erfgoedcel, de IOED en vzw 'de Rand'</i>			alle gemeenten
actie	Regelmatig overleg en minstens 2 projecten opzetten met IGS-partners, Erfgoedcel en IOED	Overleg tussen partners faciliteren Afspraken vastleggen Projectteams ondersteunen	Prospectie Praktische werking projectteams	
actie	De doelstellingen van het nieuwe erfgoedconvenant en IOED matchen met het beleidsplan bovenlokale	Overleg Erfgoedcel-IOED-bovenlokale cultuurwerking faciliteren Terugkoppelen naar stuurgroep en netwerk	Afspraken verwerken in beleidsplannen	

	cultuurwerking, bijvoorbeeld rond religieus erfgoed; stuurgroep en cultuurnetwerk hierover informeren			
actie	De relatie met de faciliteitengemeenten uitklaren	Overleg tussen bestuur projectvereniging en gemeentebesturen faciliteitengemeenten op gang brengen en ondersteunen Zo mogelijk afspraken maken	Afspraken implementeren in werking projectvereniging	
SD5 OD6	<i>Een heldere en professionele werking van de bovenlokale werking binnen de werking van de Cultuurregio uitbouwen</i>			alle gemeenten
actie	Een helder communicatiebeleid realiseren, dat klopt met het communicatiebeleid van erfgoedcel/IOED/Cultuurregio en met dat van de bibliotheek- en CC-netwerken	Communicatie-overleg ondersteunen	Afspraken over communicatie toepassen in eigen communicatie	
actie	Duidelijkheid scheppen over de plaats van de bovenlokale cultuurwerking en de netwerken binnen de herkening van het organogram en het personeelskader van de Cultuurregio		Organogram uittekenen in samenwerking met de stuurgroep	
actie	Regionale communicatie over bibliotheken en hun aanbod voeren	Communicatie-overleg ondersteunen	Regiobib communiceert	
actie	Gezamenlijke promotie van bibliotheken voeren	Overleg ondersteunen	Regiobib voert promotie	
actie	Gemeenschappelijke communicatie van cc's, gc's en lokale cultuurdiensten voeren bij de start van het seizoen	Communicatie-overleg ondersteunen	cc's, gc's en lokale cultuurdiensten communiceren	
actie	Perscontacten onderhouden	Overzicht houden van perscontacten van actoren	Perscontacten onderhouden	
SD5 OD7	<i>Door middel van een gezamenlijk backoffice de efficiëntie vergroten en de taaklast</i>			alle gemeenten

	<i>verminderen bij de individuele partners, door o.a. samenaankoop, marktconsultatie, aanbestedingen, aanmaak lastenboeken...</i>			
actie	Collectieafspraken van bibliotheken coördineren; collectieverantwoordelijken samenbrengen	Regiobib ondersteunen bij coördinatie	Regiobib coördineert	
actie	Efficiëntiewinst in ondersteunende functies realiseren voor de Regiobib, zoals samenaankoop voor collectieonderdelen, logistieke middelen, hard- en software, gemeenschappelijke aanbestedingen, aanmaak lastenboeken...	Regiobib ondersteunen bij coördinatie	Regiobib coördineert	
actie	Vorming van bibliotheekmedewerkers logistiek organiseren	Regiobib ondersteunen bij coördinatie	Regiobib organiseert vorming	

Actieplan 2020

Krachtlijnen

In 2020 geven we de bovenlokale samenwerking meteen vorm, zoals ook blijkt uit het meerjarig actieplan. Dit doen we door van meet af aan in te zetten op zowel de inhoudelijke werking als de ondersteunende basisstructuur en het ondersteuningsnetwerk. Omdat een structurele samenwerking rond bovenlokale cultuurwerking nieuw is, zullen aanvankelijk veel aandacht, tijd en energie gaan in het gradueel opbouwen van een stevig werkkader. Tijdens dit eerste jaar starten we eveneens een aantal projecten en werkingen op die tijdens de volgende jaren verder tot ontplooiing kunnen komen. Hierbij houden we focus op verbreden en verdiepen (transversaal), continueren en versterken (sectoraal) en vernieuwen en efficiëntiewinst boeken (door samen te werken).

Concreet betekent dit:

Transversale activiteiten

- 1 - Een tweedaagse organiseren voor en met alle partners in het samenwerkingsverband om elkaar te ontmoeten en beter te leren kennen, te focussen en het concrete programma van 2020 vast te leggen met het oog op gerichte keuzes, daadkracht en verdere acties. Aansluitend volgt ook de opstart van projectgroepen.
- 2 - Minstens één sterk gezamenlijk testproject in de steigers zetten met focus op digitale en culturele geletterdheid dat over de ganse regio (in elke gemeente) door de verschillende partners wordt gerealiseerd, zoals bv. een regionale digitale week met een programmering vanuit de cc's, bibs en met aandacht voor erfgoed. De nadruk wordt gelegd op een project dat voor een *quick win* kan zorgen en relatief makkelijk is te realiseren.
- 3 - Een transversaal project opzetten met diverse partners met focus op integratie van kansengroepen, bv. rond muziek, literatuur, voeding..., met opstart projectgroep en zoektocht naar extra middelen. Hierbij kunnen ook de 'mobiele keukens' worden ingezet met diverse activiteiten voor diverse doelgroepen in de regio.
- 4 – Een concreet project opzetten vanuit de wisselwerking tussen jeugd en cultuur om de reikwijdte van beide werkdomeinen te vergroten. Dit is meteen de eerste test voor de aanvraag van projectsubsidies die via de bovenlokale en transversale werking worden voorbereid.
- 5 - Een stevige organisatiestructuur voor de bovenlokale én transversale werking uitbouwen: netwerken, stuurgroep, werk- en projectteams... Veel aandacht gaat hierbij naar een heldere en efficiënte communicatie: zoals kalender, website, communicatiebeleid... en het aanwerven van het noodzakelijke personeel (regisseur en administratieve ondersteuning). Van 'wie worden we?' naar 'dit zijn wij!'

Sectorale werking vanuit transversaal perspectief

1 - Gemeenten

- a - Een pilootproject opstarten rond het afstemmen van subsidiereglementen tussen de gemeenten (bv. noden in kaart brengen, voorbeeldpraktijken, aanpak bepalen en begin uitvoeren)
- b - Een pilootproject opstarten rond de innovatie van adviesverlening en inspraak (door de bevolking) in de gemeenten (methodiek + voorbeeldpraktijken)

2 - Cultuur- en gemeenschapscentra

- a - Het bestaande regionale netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra versterken en vernieuwen, door onderlinge afstemming van de werking rond programmering, projecten, backoffice, ticketing... i.s.m. vzw 'de Rand'
- b - Hechtere samenwerking en gezamenlijke programmering van clusters van cultuur- en gemeenschapscentra realiseren (bv. zoals nu al gebeurt tussen De Meent in Beersel, De Boesdaalhoeve in Sint-Genesius-Rode en De Moelie in Linkebeek, i.s.m. vzw 'De Rand')

3 - Regiobib

- a - Kwaliteitsvolle opschaling van de werking (lokaal + regionaal) door het invoeren van een gemeenschappelijk dienstreglement in functie van het eengemaakt bibliotheekstelsel (EBS, eind 2020)
- b - Efficiëntiewinst in ondersteunende functies, zoals samenaankoop voor collectieonderdelen, logistieke middelen, hard- en software..., gemeenschappelijke aanbestedingen, aanmaak lastenboeken...

In het schematische overzicht dat volgt, wordt dit actieplan met een budgetraming uitgezet, conform het algemene beleidsplan voor 2020-'25.

	doelstelling en acties	regierol	actorrol	trekker	budget
SD1	De cultuurparticipatie van de bewoners in de regio verhogen en meer inclusief maken				€ 16.700
SD1 OD1	<i>Het netwerk, het cultuurlandschap en mogelijke sterkhouders (uit andere sectoren) verkennen en in kaart brengen op zoek naar mogelijkheden en kansen</i>			regisseur, coördinator, stuurgroep	€ 1.200
SD1 OD2	<i>De regionale acties en projecten voldoende spreiden over de hele regio</i>				
actie	Het bestaande regionale netwerk van cultuur- en gemeenschapscentra versterken en vernieuwen, door onderlinge afstemming van de werking rond programmering, projecten, back-office, ticketing...	Partners bij elkaar brengen Partneroverleg faciliteren Gezamenlijke communicatie Evaluatie	Afspraken lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	cc's & gc's	€ 1.000
SD1 OD4	<i>Met lokale verantwoordelijken experimenten opzetten met het oog op nieuwe inspraakmogelijkheden van de bevolking rond lokaal cultuurbeleid</i>				
actie	Een pilootproject realiseren rond de innovatie van adviesverlening en inspraak (door de bevolking) in de gemeenten (methodiek + voorbeeldpraktijken) zie ook SD 4 OD 3	Partners bij elkaar brengen Contact met Vlaamse koepels en steunpunten Voorbeeldpraktijken detecteren Overleg	Lokale partners betrekken Methodiek toepassen Methodiek lokaal evalueren	werkgroep i.s.m. alle gemeenten	€ 1.000

		faciliteren Methodiek uitwerken & gezamenlijk evalueren			
<i>SD1 OD5</i>	<i>Op regionaal niveau zoeken naar geschikte partners (ook uit andere sectoren) en communicatiekanalen om de actieve cultuurdeelname binnen alle lagen van de bevolking te stimuleren en te verhogen</i>				
actie	Gezamenlijk communiceren, resp. opzetten en onderhouden IGS-website	Partners bij elkaar brengen Ontwikkelen format, inhoud uitwerken, opvolging & onderhoud	Lokale partners betrekken Methodiek toepassen Methodiek lokaal evalueren	regisseur, alle partners	€ 5.500
actie	Gezamenlijk cultureel (erfgoed)aanbod communiceren, bv. via Pajot Zenne Magazine	Ontwikkelen strategie en redactie	Alle partners betrekken voor input	regisseur, alle partners	€ 8.000
SD2	De culturele dienstverlening uitbreiden en het culturele aanbod beter op elkaar afstemmen en spreiden				€ 17.300
<i>SD2 OD1</i>	<i>De Regiobib verbreedt het aanbod en de dienstverlening in elke gemeente, zodat het aanbod en de kwaliteit van de dienstverlening voor alle inwoners in de regio aanzienlijk stijgt</i>				
actie	Kwaliteitsvolle opschaling van de werking (lokaal + regionaal) door invoering van een gemeenschappelijk dienstreglement i.f.v. het	Coördineren van Regiobib-overleg	Afspraken lokaal implementeren	Regiobib	€ 11.800

	eengemaakt bibliotheeksysteem (EBS, eind 2020)	Contact met Vlaamse koepels en steunpunten	EBS lokaal invoeren		
SD2 OD2	<i>De cc's en gc's en lokale cultuurdiensten stemmen hun backoffice en programmering onderling nog meer af, rekening houdend met de lokale noden en mogelijkheden, en met aandacht voor wat er leeft in de Vlaamse Rand</i>				
actie	Hechtere samenwerking en gezamenlijke programmering van clusters van cc's en gc's realiseren	Overleg tussen cultuur- en gemeenschapscentra faciliteren Gezamenlijke communicatie	Gezamenlijke programmering maken en uitvoeren	cc's of gc's i.s.m. alle gemeenten	€ 4.000
SD2 OD3	<i>Uitwerken van een aangepast aanbod voor specifieke doelgroepen, zoals onderwijs, jeugd, ouderen, mensen in armoede, met migratieachtergrond</i>	Overleg tussen (externe) partners Uitwerken (project)voorstellen	Opzetten projectgroepen	regisseur i.s.m. alle partners (werkgroepen)	€ 1.000
SD2 OD4	<i>Prospectie naar voorbeeldpraktijken en methodieken elders in Vlaanderen (of verderop) rond de optimalisering van de dienstverlening en het culturele aanbod</i>	Prospecteren naar voorbeeldpraktijken en methodieken Contacten leggen	Opzetten werkgroep	regisseur i.s.m. werkgroep	€ 500
SD3	Vanuit cultuur inspelen op actuele maatschappelijke tendensen				€ 22.000

SD3 OD1	<i>De digitale geletterdheid en mediawijsheid van diverse doelgroepen vergroten samen met andere lokale, regionale en Vlaamse partners</i>	Samenstellen werkgroep(en) Bepalen plan van aanpak en realisatie	Verantwoordelijken aanduiden en responsabliseren Workshops & materialen	regisseur i.s.m. werkgroep(en)	€ 4.000
SD3 OD2	<i>Stimuleren en verbeteren van de kennis en het gebruik van het Nederlands op alle niveaus binnen de samenleving, met speciale aandacht voor anderstaligen en kansengroepen</i>	Samenstellen werkgroep(en) Bepalen plan van aanpak en realisatie	Verantwoordelijken aanduiden en responsabliseren Vorming & materialen	Regiobib i.s.m. regisseur en werkgroep(en)	€ 15.000
SD3 OD4	<i>Verder uitbouwen van een gerichte culturele werking voor en met het jeugdwerk</i>				
actie	Een project opzetten vanuit de wisselwerking tussen jeugd en cultuur, met het oog op de aanvraag van extra subsidies, om de reikwijdte ervan te vergroten zie SD 5 OD 4; zie ook SD 4 OD 3	Partners jeugd en cultuur bovenlokaal bij elkaar brengen Overleg faciliteren Projectplan & eventueel subsidieaanvraag opstarten	Lokale (externe) partners identificeren Lokale input voor projectplan geven	werkgroep i.s.m. Archeduc en gemeenten die in het project stappen	€ 1.500
SD3 OD5	<i>Acties en programma's opzetten rond ecologische, sociale, technologische transitithema's voor en met medewerkers, diverse doelgroepen en een breed publiek</i>				
actie	Zie qua opzet SD3 OD4	Partners bovenlokaal bij elkaar brengen Overleg faciliteren Projectplan opstarten	Lokale (externe) partners identificeren Lokale input voor projectplan geven	werkgroep i.s.m. Archeduc en betrokken gemeenten	€ 1.500

SD4	Lokale mogelijkheden voor cultuurbeleving via cocreatie en eigentijdse vormen van participatie vergroten				€ 14.777,24
<i>SD4 OD2</i>	<i>Voorbeeldpraktijken en methodieken rond cocreatie in de regio, Vlaanderen (en elders) opsporen, alsook processen en projecten opstarten en begeleiden die inspireren en in de dagelijkse werking of programmering opnemen</i>				
actie	Het pilootproject cocreatie rond wereldmuziek ('Arabische Nachten') uitrollen in de regio zie ook SD 4 OD 3	Projectformat uitwerken Projectpartners bij elkaar brengen Communicatie Projectevaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	cc's i.s.m. partners & gemeenten die in het project stappen	€ 3.000
actie	Het pilootproject cocreatie rond burgerparticipatie en integratie ('mobiele keukens') uitrollen in de regio zie ook SD 4 OD 3	Projectformat uitschrijven Projectpartners bij elkaar brengen Communicatie Projectevaluatie	Praktisch projectmanagement Project lokaal uitvoeren Lokale communicatie Lokale evaluatie	cc's i.s.m. Archeduc & gemeenten die in het project stappen	€ 3.000
<i>SD4 OD3</i>	<i>Gezamenlijk nieuwe projectformats ontwikkelen en uitwerken die elke gemeente op eigen maat kan invullen met bovenlokale ondersteuning (proces- en/of projectbegeleiding, communicatie...)</i>	Samenstellen werkgroep(en) Bepalen plan van aanpak en realisatie	Verantwoordelijken aanduiden en responsabiliseren Workshops & materialen	alle partners, regisseur i.s.m. werkgroep(en)	€ 7.500

SD4 OD4	<i>Scheppen van ruimte en mogelijkheden door gemeenschappelijke infrastructuur, materialen en/of faciliteiten uit te wisselen, zoals bv. intergemeentelijk transport, een bibliobus, beamers en labtops, mobiele werkplaatsen</i>		Transportkosten tussen gemeenten Regio-bib (i.f.v. IBL)	Regiobib	€ 1.277,24
SD5	Sterke structuren uitbouwen die de efficiëntie, professionaliteit en zichtbaarheid van de bovenlokale, transversale cultuurwerking bevorderen				€ 14.300
SD5 OD1	<i>Samenbrengen en coördineren van een stuurgroep die de partners vertegenwoordigt en die de structurele bovenlokale en transversale werking en projecten regelmatig opvolgt, begeleidt en bijstuurt</i>				€ 500
actie	Een tweedaagse organiseren voor en met alle partners in het samenwerkingsverband om elkaar te ontmoeten en beter te leren kennen, te focussen en het concrete programma van 2020 vast te leggen met het oog op gerichte keuzes, daadkracht en verdere acties	partners identificeren en contacteren tweedaagse organiseren actieplan 2020 vastleggen	lokale partners identificeren praktische organisatie interne communicatie	regisseur i.s.m. alle partners	€ 7.000
actie	Mede-organisatie van de jaarlijks Eindjaarsdrink met alle culturele en erfgoedpartners & -vrijwilligers	zie vorige actie	zie vorige actie	Erfgoedcel, IOED i.s.m. andere partners	€ 1.000
SD5 OD2	<i>Cultuurmedewerkers ontmoeten elkaar regelmatig en wisselen ervaringen en expertise uit</i>	zie vorige actie	zie vorige actie	alle partners	€ 500

	<i>met het oog op het versterken en verduurzamen van de bovenlokale, transversale werking</i>				
<i>SD5 OD3</i>	<i>Specifieke netwerken van cultuurwerkers en beleidsverantwoordelijken ondersteunen de dagelijkse culturele werking van, tussen en binnen de gemeenten</i>				
actie	Een project opzetten vanuit de wisselwerking tussen jeugd en cultuur, zie SD 3 OD 4				
<i>SD5 OD6</i>	<i>Een heldere en professionele werking van de bovenlokale werking binnen de werking van de Cultuurregio uitbouwen</i>				
actie	Opleidingen volgen en overleg bovenlokale netwerken, koepelorganisaties en steunpunten	netwerking en opvolging contacten en aanbod		regisseur i.s.m. coördinator & stuurgroep	€ 1.000
actie	Jaarlijkse communicatie naar besturen (o.a. actieplannen...)			regisseur i.s.m. coördinator & stuurgroep	€ 500
<i>SD5 OD7</i>	<i>Efficiëntiewinst in ondersteunende functies realiseren voor de Regiobib, zoals samenaankoop voor collectieonderdelen, logistieke middelen, hard- en software, gemeenschappelijke aanbestedingen, aanmaak lastenboeken...</i>			Regiobib	€ 3.800

Organogram

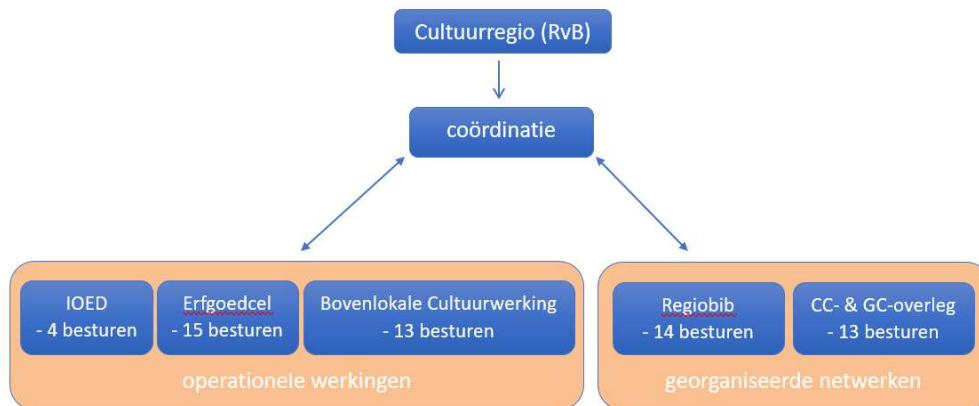
Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei

De bovenlokale cultuurwerking wordt – net zoals de werking van de Erfgoedcel, de IOED en de Regio-bib – uitgebouwd binnen de projectvereniging Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei. Dit intergemeentelijk samenwerkingsverband beschikt over de decretaal voorgeschreven structuur, met een bestuur van mandatarissen van de betrokken gemeenten met stemrecht en gemeenteraadsleden van de oppositie met raadgevende stem. Vzw ‘de Rand’ is eveneens vertegenwoordigd met een raadgevende stem.

Algemene coördinatie

De algemene coördinator stemt de ‘operationele werkingen’ van de Erfgoedcel, de IOED en Bovenlokale Cultuurwerking op elkaar afstemt, alsook die van de ‘georganiseerde netwerken’ van de Regio-bib en cc’s & gc’s. Vanuit een koepelvisie bewaakt hij – namens de Raad van Bestuur van de Cultuurregio P&Z – de bovenlokale cultuurwerking. Aldus vervult hij een belangrijke verbindende en ondersteunende rol bij de dagelijkse werking van de regisseur en de stuurgroep.

Cultuurregio PZ
beslissings- en aansturingsstructuur

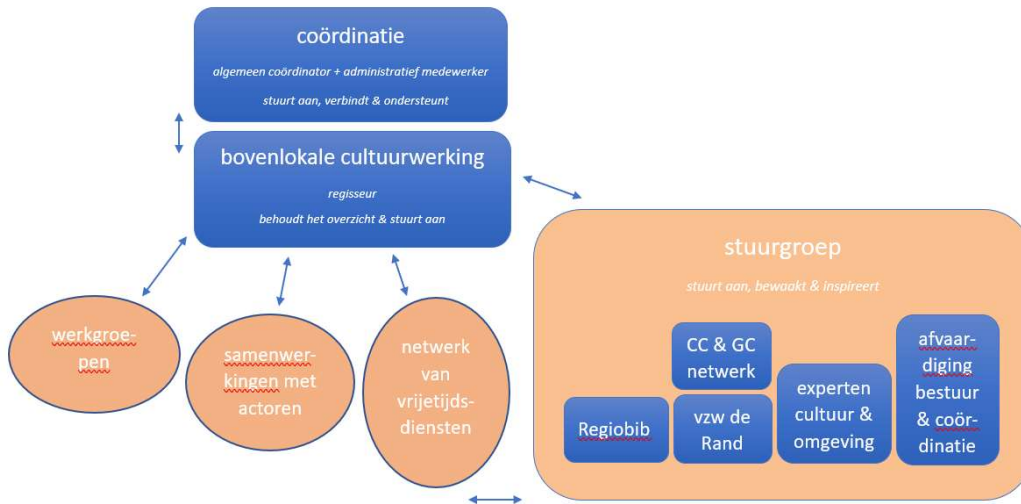

Regie & stuurgroep

De regisseur is de spil van de dagelijkse bovenlokale en transversale cultuurwerking en werkt in nauw overleg met de algemene coördinator en de stuurgroep. Regisseur en stuurgroep vormen samen het hart van de bovenlokale cultuurwerking. De stuurgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende ‘actoren’: partners (inclusief vzw ‘de Rand’), vertegenwoordigers en/of experts uit andere beleidsdomeinen en het bestuur (vertegenwoordigd door de algemene coördinator). Deze stuurgroep tekent mee de klijntlijnen uit van het te voeren beleid en het jaarlijkse actieplan, fungeert

als klankbord en inspireert, adviseert en zorgt voor begeleiding, evalueert de werkprocessen en resultaten, en bewaakt de doelstellingen en de uitwerking van het jaarlijkse actieplan. Indien nodig, 'stuurt' de stuurgroep bij.

Cultuurregio PZ
werkingsstructuur bovenlokale en transversale cultuurwerking

Werkgroepen, samenwerkingsverbanden, netwerken...

Voor de concrete realisatie van het beleidsplan en de bijbehorende acties die jaarlijks worden uitgezet, wordt de regisseur bijgestaan door werkgroepen en andere (projectmatige) samenwerkingsvormen met partners en actoren (collegagroepen, netwerken...) binnen en buiten het culturele veld. Elke werkgroep beschikt over een autonome werking en eindverantwoordelijkheid, en heeft een voorzitter die de werkgroep aanstuurt. Indien gewenst, kunnen de regisseur en de administratieve medewerker de werkgroepen praktisch (administratief en logistiek) en inhoudelijk ondersteunen.

De financiële middelen

Voor het financieel plan wordt ervan uitgegaan dat de **13 gemeenten** die op dit moment deel uitmaken van de Cultuurregio P&Z en een bovenlokale cultuurwerking wensen op te zetten, **jaarlijks € 0,4 per inwoner** bijdragen. Samen betekent dit **€ 93.560**. Overeenkomstig het Decreet Bovenlokale Cultuurwerking legt de **Vlaamse overheid** eenzelfde bedrag subsidies bij. De **Erfgoedcel en vzw 'de Rand'** – die niet onder dit decreet vallen – dragen op hun beurt nog eens resp. **€ 5.000** en **€ 2.500** bij. Ook de faciliteitengemeente **Sint-Genesius-Rode** draagt – alvast voor 2020 en 2012 – jaarlijks € 0,4 per inwoner bij, resp. € 7.354,80. Op die manier is er per jaar minstens een **werkingsbudget** beschikbaar van **€ 201.974,80**.

Hiervan gaat een deel naar **loonkosten** voor een voltijdse medewerker. Deze 'regisseur' wordt enerzijds bijgestaan door een coördinator (1/5) die de integrale en geïntegreerde werking van de bovenlokale cultuurwerking, de Erfgoedcel en de IOED binnen Cultuurregio P&Z behartigt, en anderzijds door een administratief medewerker (1/5) voor secretariaatswerk en allerhande administratieve taken om een optimale werking van het intergemeentelijk samenwerkingsverband mogelijk te maken.

Het overige deel van de financiële middelen gaat naar **organisatiekosten** (op medewerkers- en dienstniveau) en vooral naar **werkingskosten**. Er is over gewaakt dat voldoende budget beschikbaar komt om van de regierol een gedegen inhoudelijke en/of thematische werking uit te bouwen. Deze middelen kunnen zowel sectoraal (voor de bovenlokale werking van de Regiobib, de cc's en gc's, de lokale cultuurwerkers...) als transversaal worden ingezet.

Voor 2020 en 2025 levert dit in grote lijnen volgend schematisch overzicht op. Zo wordt meteen duidelijk binnen welke financiële marges de bovenlokale cultuurwerking zich kan ontwikkelen.

voltijdse regisseur-medewerker, 1/5 algemeen coördinator & 1/5 administratief medewerker				
UITGAVEN			INKOMSTEN	
loonkosten			€ 0,40/gemeente	
1 voltijdse medewerker (A2a-14)	79.993,74	79.993,74	gemeenten (zonder De Rand)	93.560,00
1/5 voltijds coördinator	85.082,31	17.016,46	Vlaanderen	93.560,00
1/5 administratief medewerker	46.281,65	9.256,33	Erfgoedcel	5.000,00
			vzw De Rand	2.500,00
			Sint-Genesius-Rode	7.354,80
totaal		106.266,53	totaal	201.974,80
werkingskosten				
inhoudelijke/thematische werking		82.994,83		
organisatiekosten				
per medewerker (7/5)	7.280,80	10.193,12		
per dienst (1/5)		2.520,32		
totaal		95.708,27		
algemeen totaal		201.974,80	algemeen totaal	201.974,80

UITGAVEN			INKOMSTEN	
loonkosten			€ 0,40/gemeente	
1 voltijdse medewerker (A2a-14)	93.003,66	93.003,66	gemeenten (zonder De Rand)	93.560,00
1/5 voltijds coördinator	92.545,03	18.509,01	Vlaanderen	93.560,00
1/5 administratief medewerker	49.266,61	9.853,32	Erfgoedcel	5.000,00
			vzw De Rand	2.500,00
			Sint-Genesius-Rode	7.354,80
totaal		121.365,99	totaal	201.974,80
werkingskosten				
inhoudelijke/thematische werking		67.895,38		
organisatiekosten				
per medewerker (7/5)	7.280,80	10.193,12		
per dienst (1/5)		2.520,32		
totaal		80.608,81		
algemeen totaal		201.974,80	algemeen totaal	201.974,80

Vandaag investeert elke gemeente jaarlijks reeds € 0,15 per inwoner voor de uitbouw en de werking van de **Regiobib**; de bijdrage ter ondersteuning van het bovenlokale netwerk van **cultuur- en gemeenschapscentra** bedraagt op dit moment ca. € 0,05 per inwoner. Opzet is om ook in de toekomst te blijven inzetten voor de verdere sectorale werking van de Regiobib en de cc's en gc's op bovenlokaal niveau, weliswaar vanuit een transversaal perspectief. Voor de uitbouw van de bovenlokale cultuurwerking zijn alle betrokken gemeenten bereid gevonden dit bedrag, resp. € 0,20 per inwoner, te verdubbelen tot € 0,40 per inwoner. Zo is er voldoende financiële marge voor een volwaardige **bovenlokale, transversale werking** met alle partners.

bovenlokaal & transversaal P&Z	bevolking op 1.1.19 (fgov)	€ 0,40 14 gemeenten	€ 0,15 bijdrage Regiobib	€ 0,05 bijdrage cc's & gc's
Affligem	13.228,00	5.291,20 €	1.984,20 €	
Beersel	25.251,00	10.100,40 €	3.787,65 €	1.262,55 €
Bever	2.159,00			
Dilbeek	42.847,00	17.138,80 €	6.427,05 €	2.142,35 €
Drogenbos	5.689,00			
Galmaarden	8.746,00	3.498,40 €	1.311,90 €	437,30 €
Gooik	9.170,00	3.668,00 €	1.375,50 €	458,50 €
Halle	39.540,00	15.816,00 €	5.931,00 €	1.977,00 €
Herne	6.665,00	2.666,00 €	999,75 €	333,25 €
Lennik	9.074,00	3.629,60 €	1.361,10 €	453,70 €
Liedekerke	13.295,00	5.318,00 €	1.994,25 €	664,75 €
Linkebeek	4.671,00		700,65 €	
Pepingen	4.479,00	1.791,60 €	671,85 €	223,95 €
Roosdaal	11.631,00	4.652,40 €	1.744,65 €	581,55 €
Sint-Genesius-Rode	18.387,00		2.758,05 €	
Sint-Pieters-Leeuw	34.228,00	13.691,20 €	5.134,20 €	1.711,40 €
Ternat	15.746,00	6.298,40 €	2.361,90 €	787,30 €
TOTAAL	264.806,00	93.560,00 €	38.543,70 €	11.033,60 €

(In bovenstaande tabel is de bijdrage van Sint-Genesius-Rode, resp. € 7.354,80, niet opgenomen omdat dit bedrag niet in aanmerking komt voor de subsidie van de Vlaamse overheid. Naast de jaarlijkse bijdrage van € 2.758,05 voor de verdere uitbouw van de Regiobib, is er nog € 4.596,75 beschikbaar voor de bovenlokale, transversale werking.)

Ook voor de toekomstige werking van de **Erfgoedcel** en de **IOED** werd door de betrokken gemeenten besloten om het huidige bedrag, resp. € 0,20 en € 0,10 per inwoner, te verdubbelen, resp. € 0,40 en € 0,20 per inwoner. De werking van de IOED zal de komende jaren bovendien nog worden uitgebreid met nieuwe gemeenten. In wat volgt, is dit alles overzichtelijk in kaart gebracht.

overzicht bijdrage gemeenten		overzicht bijdrage gemeenten	
		deelnemende gemeenten	faciliteitengemeenten
bovenlokaal & transversaal			
Regiobib	€ 0,15/gemeente	alle, uitgezonderd Bever	inclusief Linkebeek & Sint-Genesius-Rode
gc's & cc's	€ 0,05/gemeente	alle, uitgezonderd Bever & Affligem	inclusief Drogenbos, Linkebeek & Sint-Genesius-Rode
gemeenten	€ 0,20/gemeente	alle, uitgezonderd Bever	(niet mee opgenomen in berekening)
totaal	€ 0,40/gemeente		
Erfgoedcel	€ 0,40/gemeente	alle 15 gemeenten	inclusief Drogenbos
IOED	€ 0,20/gemeente	Affligem, Roosdaal, Dilbeek & Sint-Pieters-Leeuw	
TOTAAL	€ 1,00/gemeente		